

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

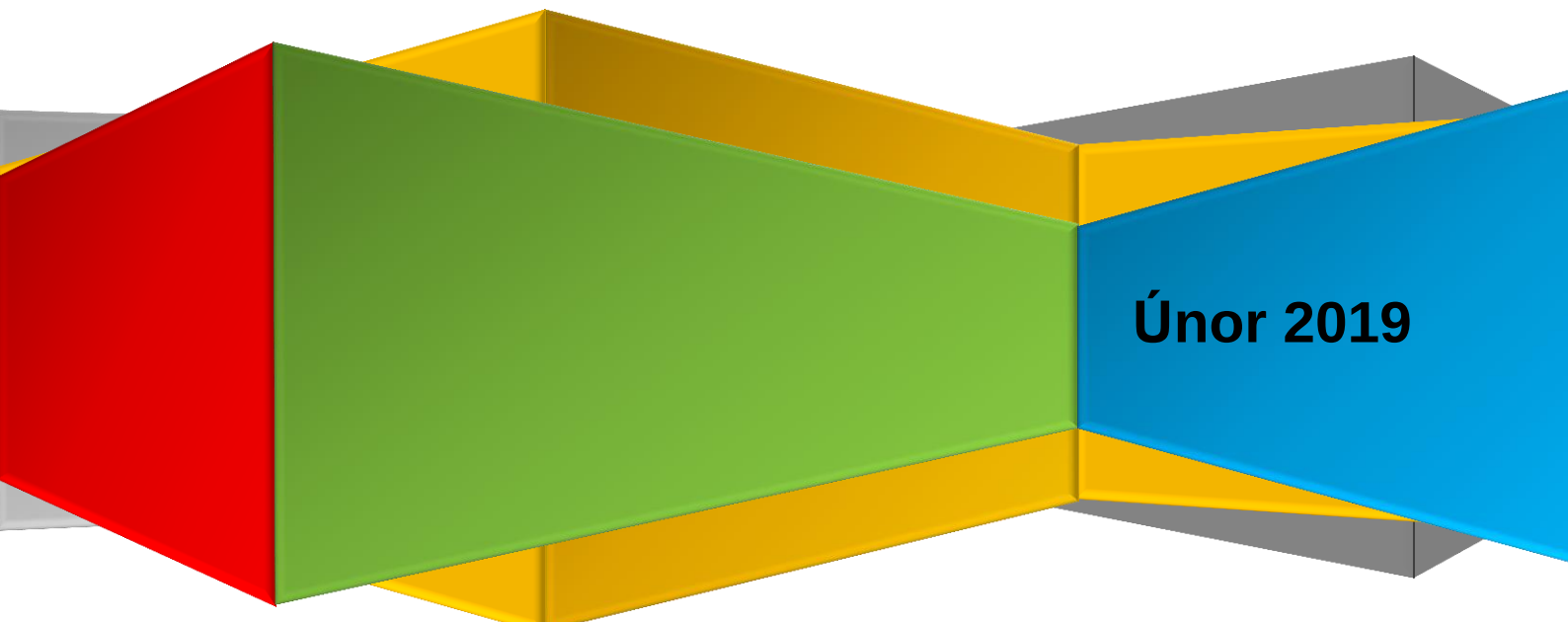

Agentura
pro sociální začleňování

Realizováno v rámci projektu „Systémové zajištění sociálního začleňování“, registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605.

Tematický výzkum: Podkladová analýza pro oblast bytové politiky ve Vítkově a Čermné ve Slezsku

Zpracoval: Stanoev Martin, Duffek Adam

Únor 2019

Obsah:

O výzkumu	1
Metodologie	2
Sociodemografické charakteristiky města Vítkova a obce Černá ve Slezsku	3
Populační charakteristiky města Vítkova	4
Populační charakteristiky obce Černá ve Slezsku	8
Kontext populační situace ve Vítkově a Černé	12
Vzdělanostní struktura obyvatel Vítkova a Černé	13
Bytový fond ve Vítkově	15
Klíčové charakteristiky bytového fondu ve Vítkově	16
Hospodařící domácnosti ve Vítkově	19
Bytový fond v Černé	20
Klíčové charakteristiky bytového fondu v Černé	22
Hospodařící domácnosti v Černé	24
Bytová politika a bytový fond ve Vítkově	25
Současná bytová politika	25
Bytový fond města Vítkova	26
Přidělování městských bytů	28
Plány a cíle města Vítkova v oblasti bydlení	29
Potenciální cílová skupina sociálního a dostupného bydlení ve Vítkově	30
Dostupnost bydlení ve Vítkově	31
Obyvatelé ohrožení chudobou a sociálním vyloučením	31
Substandardní bydlení ve Vítkově	31
Ubytovny a nestandardní pronájmy ve Vítkově	32
Opavská 24, 25	32
Obyvatelé ohrožení sociálním vyloučením v městských bytech	33
Statistiky výplat vybraných sociálních dávek	35
Zadlužení obyvatel Vítkova	36
Závěr: podoba chudoby a vyloučení ve Vítkově	37
Další cílové skupiny sociálního a dostupného bydlení	38
Rodiny a mladí dospělí	38
Senioři	39
Osoby zdravotně znevýhodněné	40
Doporučení pro bytovou politiku	41
Doporučení pro sociální oblast	41
Doporučení pro bytovou politiku obce	42

Čermná ve Slezsku	44
Bytová politika v obci	44
Obyvatelé ohrožení sociálním vyloučením	44
Ubytovny a nestandardní pronájmy v Čermné ve Slezsku	44
Objekt č. p. 8.....	45
Objekt č. p. 21.....	45
Statistiky k oblasti sociálního vyloučení	46
Statistiky výplat vybraných sociálních dávek	46
Zadlužení obyvatel Čermná ve Slezsku	47
Doporučení pro bytovou politiku	48
Seznam obrazových příloh:	50
Seznam grafů:	50
Seznam tabulek:.....	50
Seznam použité literatury	51
Manažerské shrnutí	52
Příloha: Typologie ETHOS	54

O výzkumu

Cílem této výzkumné zprávy je vytvořit analytický podklad pro další kroky v bytové politice Vítkova a Čermné ve Slezsku se zaměřením na sociální oblast. Obsahuje konkrétní data a zjištění, specifikaci cílových skupin, v závěru nabízí doporučení pro oblast bytové politiky. Konkrétní opatření či změny jsou přitom již na posouzení místních aktérů ve Vítkově a Čermné ve Slezsku.

Z pohledu ASZ je přitom důležité se zaměřit prioritně na bytovou nouzi nejohroženějších cílových skupin. Stejně tak je ale důležité z pohledu bytové politiky sociální bydlení koncepčně provázat s dalšími oblastmi a řešit v rámci bytové politiky i dostupnost bydlení dalších cílových skupin.¹

Sociální bydlení můžeme definovat jako nájemní bydlení, kde se díky veřejné podpoře výše nájemného nachází pod tržní úrovní nájemného a cílí na skupiny, jež by si z důvodu svého příjmu, zdravotní nebo sociální situace, nemohly pořídit bydlení na volném trhu. V mnoha zemích ale pojem sociální bydlení označuje výstavbu veřejně podporovaných nájemních bytů (Lux, Kostelecký et al., 2011).

V souvislosti se sociálním bydlením se přitom hovoří o bytové nouzi či sociálním vyloučení. Sociální vyloučení ukazuje na kumulaci znevýhodnění a bariér. Jednou z dimenzí přitom může být dlouhodobá nezaměstnanost a závislost na příjmu ze sociálních dávek nebo právě substandardní bydlení. Je spojeno s marginalizací, chudobou a nedostatečnou možností participovat na životě společnosti. Často také s nedostatečnou možností uplatnit svá práva či prosadit své zájmy.

Pro chápání bytové nouze je potom v kontextu ČR užívána typologie ETHOS, která konkrétně specifikuje jednotlivé podoby substandardního bydlení. Obsahuje operační definici bezdomovectví (kategorie bez střechy a bez bytu) a vyloučení z bydlení (nejisté a nevyhovující bydlení). Tato typologie je uvedena v příloze.

Do bytové nouze spadají i lidé s nízkými příjmy, kteří jsou neúměrně zatíženi náklady na bydlení. Ztrátou bydlení přitom mohou být ohroženi i lidé, kteří nejsou běžně vnímáni jako sociálně vyloučení: například senioři či osoby s duševním onemocněním.²

V České republice chybí legislativní ukotvení sociálního bydlení, či deklarovaný veřejný závazek v této oblasti. Pouze existuje vládou schválená *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2025* (MPSV, 2015). Byl vytvořen také návrh *Zákona o sociálním bydlení* (MPSV, 2017), který byl schválen vládou, následně ale nebyl schválen Poslaneckou sněmovnou.³

¹ Což má ale svůj význam i pro oblast sociálního začleňování: jako prevence vzniku nepříznivých sociálních situací, které mohou vyústit v sociální vyloučení.

² Je potom smutnou realitou současné sociální politiky, že i tyto zranitelné osoby najdeme ve větších městech mezi uživateli sociálních služeb pro lidi bez domova.

³ Ve vztahu k těmto dokumentům je potom možné rozlišovat dvě formy sociálního (nebo sociální a dostupné) bydlení: sociální bydlení nutně provázané se sociální prací a sociální (dostupné) bydlení pro osoby, které jsou v bytové nouzi, ale nepotřebují podporu sociální práce pro udržení bydlení.

Vodítkem pro chápání sociálního bydlení mohou být také dotační tituly pro oblast sociálního bydlení. Ty, stejně jako koncepce MPSV, vycházejí z typologie ETHOS, užívané v rámci sociálních politik v evropském kontextu.

Vedle toho také byla vytvořena pro potřeby veřejné správy a dotačních titulů *Metodika identifikace tržního selhání v oblasti bydlení* (Mikeszová et al., 2017). Důsledkem tržního selhání je potom nemožnost zajistit si přiměřené bydlení: co do velikosti, splňující současné standardy a prostorově nevyloučené, za tržních podmínek.

Existují tedy vodítka pro to, jak koncipovat sociální bydlení v obci, jasné a závazné legislativní zakotvení nicméně chybí. Výzkum se potom snaží přiblížit lokální kontext obcí na základě konkrétních dat a zjištění.

Výzkum ve Vítkově a Čermné byl realizován od září 2018 do února 2019. Metodologie šetření je přiblížena níže. Výzkumná zpráva nejdříve společně zpracovává sociodemografickou situaci včetně bytového fondu pro obě obce. Potom přibližuje zjištění nejprve za Vítkov a pak Čermnou ve Slezsku. Obsahuje také doporučení pro praxi.

Metodologie

Design výzkumu představuje případová studie. Jedná se o kvalitativní výzkumnou metodu, která ale běžně využívá jak kvalitativní tak i kvantitativní techniky. Zkoumá ohraničený případ z hlediska definovaných témat (v tomto případě lokální kontext bydlení a sociálního vyloučení) a vytváří jeho popis na základě více zdrojů informací (srov. Creswell 2007, Hendl, 2005).

Cílem výzkumu bylo specifikovat cílové skupiny v oblasti sociálního bydlení. Dále zachytit perspektivu lokálních aktérů včetně osob v bytové nouzi a osob ohrožených sociálním vyloučením. Vedle popisu lokálního kontextu v oblasti bydlení a sociálního vyloučení na základě zjištění také formulovat doporučení pro oblast bytové politiky ve Vítkově a Čermné ve Slezsku. Jednotlivé kroky výzkumu přibližuje následující tabulka.

Metoda sběru dat/analýzy dat
Desk research/ analýza textu, informačních zdrojů, včetně využití datových zdrojů
Rozhovory s místními aktéry (14)/ shrnutí zjištění
Rozhovory s cílovou skupinou (12)/ shrnutí zjištění
Poptávka dat od MPSV/ deskriptivní statistika
Poptávka dat od SBF Vítkov/ deskriptivní statistika
Poptávka dat od dalších institucí/ deskriptivní statistika
Doplňující dotazování (mailem, telefonicky)/ shrnutí zjištění
Šetření v terénu, fotodokumentace

Tabulka 1 Realizované kroky výzkumu

Z cílové skupiny byli osloveni lidé žijící v substandardním bydlení ve Vítkově a Čermné, ubytovnách a bytových jednotkách soukromých pronajímatelů zaměřených na chudé domácnosti (4). A osoby ohrožené sociálním vyloučením žijící v městských bytech ve Vítkově (8). Další tabulka potom ještě specifikuje institucionální aktéry, kteří byli ochotni se zapojit do výzkumu.

Odbor sociálních věcí Vítkov	4
Poskytovatelé sociálních služeb	5
Politická reprezentace města Vítkova	1
Obecní úřad Čermná ve Slezsku	1
Další zástupci veřejné správy	3

Tabulka 2 Zapojení zástupců institucí

Jednotlivá tvrzení a výzkumné závěry v této zprávě často využívají komparaci kvalitativních dat získaných přímo v terénu, se statistickými údaji od institucí a z veřejně dostupných zdrojů. Ověřování pravdivosti probíhalo metodou tzv. triangulace, tedy potvrzením informace z více na sobě nezávislých zdrojů, případně i triangulací výzkumných technik. Některé číselné údaje, se kterými se v textu pracuje, představují kvalifikované odhady, proto daný údaj je třeba chápat v určitém rozmezí nebo s předpokládanou odchylkou.

Paralelně s tímto výzkumem probíhal obdobný výzkum v Budišově nad Budišovkou, který zpracovává samostatná výzkumná zpráva. Budišov přitom spadá do správního území ORP Vítkov a obě obce jsou také propojeny z hlediska poskytování sociální práce a sociálních služeb. Data z obou výzkumů tak bylo možno využít pro vzájemnou triangulaci zjištění.

Veškeré informace použité v této studii byly získány se souhlasem participantů a s vědomím účelu, k němuž budou využity. **Data jsou zpracovávána anonymně**, nejsou uváděna ani osobní sdělení zmíněná v jednotlivých výpovědích. Při své práci se výzkumníci ASZ řídí **Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování**, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od participantů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost participantů, participantů byli vždy informováni o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádáni o jeho svolení.

Zároveň by autoři výzkumné zprávy rádi poděkovali všem, kteří se zapojili do výzkumu a byli ochotni mu věnovat svůj čas. Jejich zkušenosti, poznatky, či poskytnutá data byly pro vytvoření této výzkumné zprávy klíčové.

Sociodemografické charakteristiky města Vítkova a obce Čermná ve Slezsku

Město Vítkov a obec Čermná ve Slezsku se nachází v Moravskoslezském kraji a náleží do okresu Opava, zároveň jsou obě součástí stejnojmenného ORP Vítkov.⁴ O širší oblasti v okolí Vítkova a Čermné lze v určitých kontextech hovořit jako o tzv. vnitřní periférii. Periferní poloha obcí je zapříčiněna zejména velkou vzdáleností od větších měst, umístěním na hranicích vlastního okresu i kraje a v neposlední řadě i blízkostí vojenského újezdu Libavá, který působí jako fyzická bariéra a znesnadňuje cesty jižním směrem, např. do Olomouckého kraje. Geografická poloha Vítkova, Čermné a okolních obcí je dávana do souvislosti s nedostatečnou strukturální rozvinutostí regionu, která se může odrážet například v nedostupnosti některých služeb a institucí pro obyvatele a má vztah i k sociálnímu vyloučení. Na druhou stranu lze v odlehlosti regionu spatřovat i pozitiva

⁴ ORP Vítkov zahrnuje do své správní působnosti ještě obce Březová, Kružberk, Melč, Moravice, Nové Lublice, Radkov, Staré Těchanovice, Svatoňovice, Větkovice a Budišov nad Budišovkou.

v relativně nedotčené přírodě, která může skýtat příležitosti k dalšímu rozvoji turismu a rekreačních aktivit zejména pro návštěvníky z větších center ve vzdálenějším okolí.

SO ORP VÍTKOV

k 1. 1. 2016

Obrázek 1 Administrativní mapa správního obvodu ORP Vítkov, zdroj ČSÚ, staženo 12/2019

Populační charakteristiky města Vítkova

Údaj o počtu obyvatel, se kterým dále pracujeme, je základní a nejužívanější demografickou charakteristikou. Počty obyvatel v daném území jsou zjišťovány průřezově a to v rámci sčítání lidu domů a bytů pořádaných na území státu v přibližně desetiletém cyklu a dále průběžně na základě údajů o pohybu obyvatel, jehož složkami jsou bilance přirozenou měnou tj. počtu narozených a zemřelých a bilance stěhování tj. počtu přistěhovalých a vystěhovalých. ČSÚ tato data poskytuje v datových sadách pro jednotlivé roky v období mezi lety 2000 až 2017. **Lze tak jednoduše spočítat, že k 31. 12. 2017 bydlelo ve Vítkově celkem 5753 osob. Ke stejnému datu statistiky ČSÚ evidovaly celkem 2 941 žen a 2812 mužů.**

Z položek pohybu obyvatel je s téměř stoprocentní přesností sledována bilance přirozenou měnou, tj. počet narozených a zemřelých ve městě. Celkem se v roce 2017 ve městě Vítkov narodilo 57 a zemřelo 84 osob. Druhou složkou pohybu obyvatelstva je bilance stěhování daná počty přistěhovalých a vystěhovalých. Do města se v roce 2017 přistěhovalo 139 osob a vystěhovalo se 146. Součtem přírůstku přirozenou měnou (-27) a hodnot salda migrace (-7) se získává **celkový přírůstek obyvatel, který v roce 2017 činil negativní číslo 34.** V obci došlo tedy v roce 2017 ke snížení celkového počtu obyvatelstva o 34 osob.

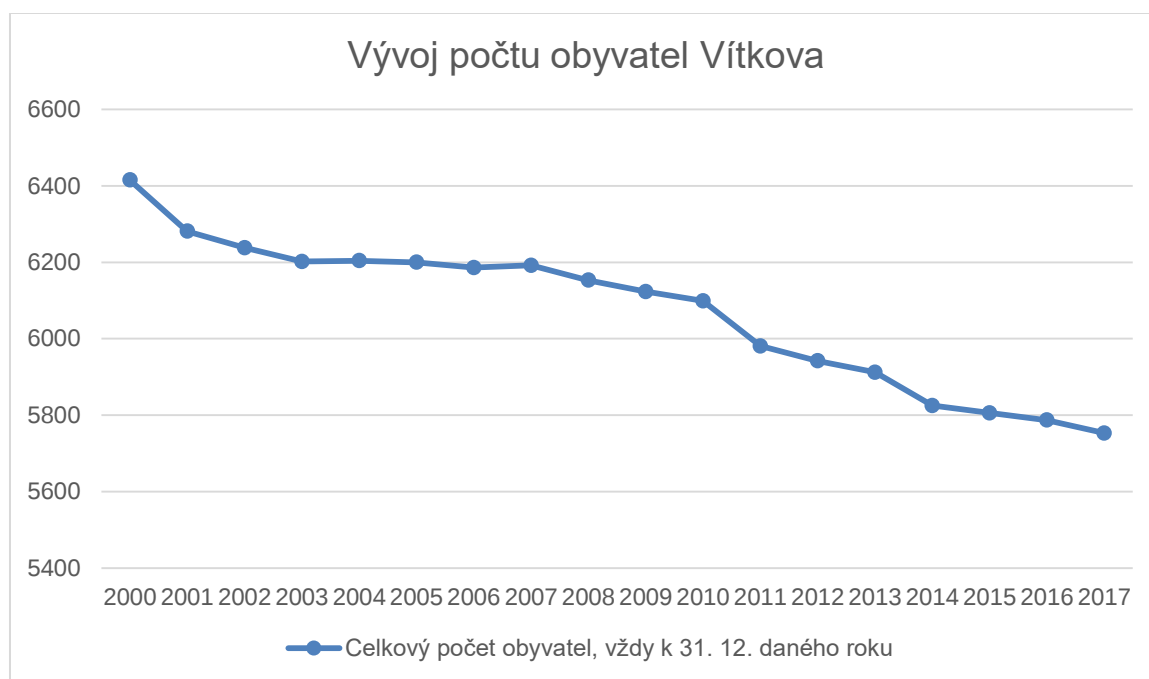
Celkem se ve městě v období od 1. 1. 2000 do 31. 12. 2017 narodilo 1106 osob, což je po zaokrouhlení 61 osob v ročním průměru. Za stejnou dobu ubylo ve městě z důvodů úmrtí 1433 osob, což je v ročním průměru po zaokrouhlení 80. Rozdíl mezi narozenými a

zemřelými je přírůstkem přirozenou měnou. Poněvadž je počet narozených od počátku roku 2000 do konce roku 2017 nižší, než počet zemřelých, **je přírůstek přirozenou měnou v záporné hodnotě -327 osob.**

Druhou složkou pohybu obyvatelstva je bilance stěhování daná počty přistěhovalých a vystěhovalých. Ve sledovaném období 18let převládá ve městě počet vystěhovalých nad počtem přistěhovalých. Z toho vyplývá záporná hodnota přírůtku migrace (migračního salda). Celkem se ve sledovaných letech přistěhovalo 1938 lidí, což po zaokrouhlení vytváří v průměru 108 lidí ročně. Za stejné období se z obce vystěhovalo 2214 lidí, tedy ročně v průměru 123 lidí. **Přírůstek migrací za celé sledované období vytváří zápornou hodnotu -276.**

Součtem přírůtku přirozenou měnou (-327) a hodnot salda migrace (-276) se získává celkový přírůstek obyvatel města, který tvoří zápornou hodnotu -603.

Jak již bylo zmíněno výše, k 31. 12. 2017 bylo ve Vítkově celkem 5753 obyvatel. Průměrný věk těchto obyvatel činil ve stejné době 43,3 let.

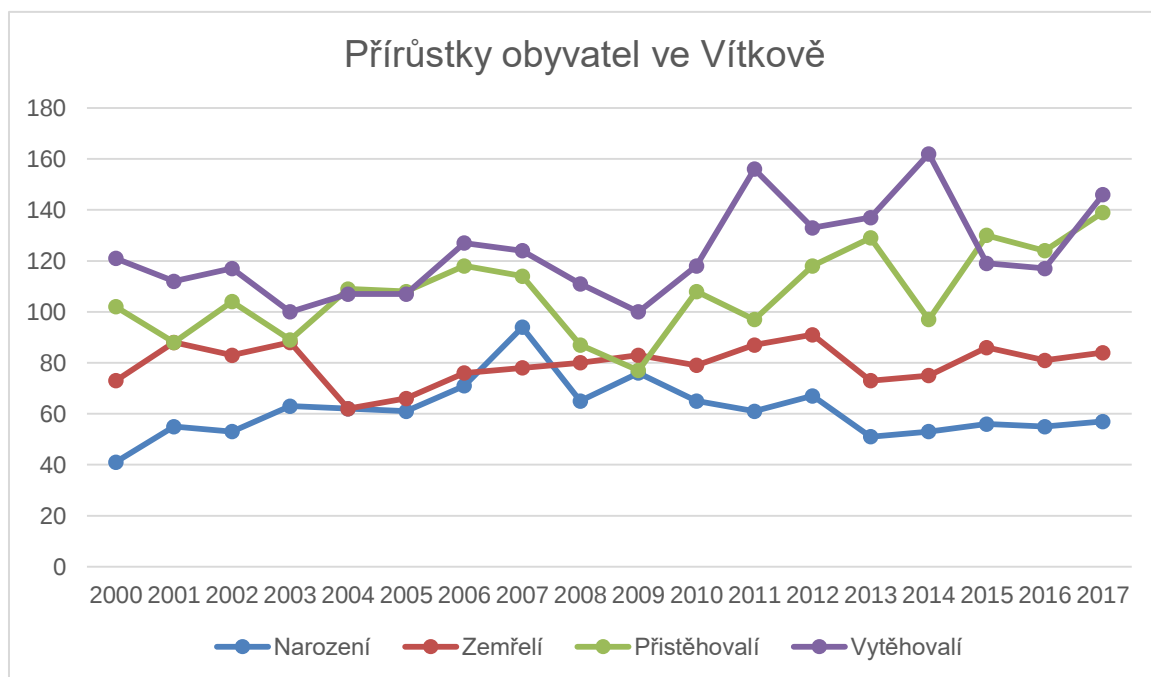
Graf 1 Vývoj počtu obyvatel Vítkova, zdroj ČSÚ

Graf 1 znázorňuje vývoj počtu obyvatel města Vítkova. Je zde patrné, že se celkový počet obyvatel dlouhodobě snižuje. Na začátku roku 2000 žilo ve městě celkem 6466 obyvatel. O 18 let později byl počet osob žijících ve Vítkově o 713 nižší. Kompletní údaje k pohybu obyvatel obsahuje následující tabulka.

	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistě- hovalí	Vystě- hovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
2000	6466	41	73	102	121	-32	-19	-51	6415
2001	6338	55	88	88	112	-33	-24	-57	6281
2002	6281	53	83	104	117	-30	-13	-43	6238
2003	6238	63	88	89	100	-25	-11	-36	6202
2004	6202	62	62	109	107	0	2	2	6204
2005	6204	61	66	108	107	-5	1	-4	6200
2006	6200	71	76	118	127	-5	-9	-14	6186
2007	6186	94	78	114	124	16	-10	6	6192
2008	6192	65	80	87	111	-15	-24	-39	6153
2009	6153	76	83	77	100	-7	-23	-30	6123
2010	6123	65	79	108	118	-14	-10	-24	6099
2011	6066	61	87	97	156	-26	-59	-85	5981
2012	5981	67	91	118	133	-24	-15	-39	5942
2013	5942	51	73	129	137	-22	-8	-30	5912
2014	5912	53	75	97	162	-22	-65	-87	5825
2015	5825	56	86	130	119	-30	11	-19	5806
2016	5806	55	81	124	117	-26	7	-19	5787
2017	5787	57	84	139	146	-27	-7	-34	5753
Celkem	109902	1106	1433	1938	2214	-327	-276	-603	109299

Tabulka 3 Sociodemografická data za město Vítkov od roku 2000 do roku 2017, zdroj ČSÚ

Minimální roční počet přistěhovalých byl registrován v roce 2009, kdy se do města přistěhovalo 77 osob, a naopak maximální počet je evidován k roku 2017, 139 osob. Počty přistěhovalých mírně převyšovaly počty vystěhovalých pouze v letech 2004 a 2005 a později v letech 2015 až 2016. Počty vystěhovalých se pohybovaly v rozmezí minima let 2003 a 2009, kdy jejich počet dosáhl hodnoty 100 osob a maxima 162 osob z roku 2014.

Graf 2 Přírůstky obyvatel ve Vítkově, zdroj ČSÚ

Celkový přírůstek byl ve sledovaném období dlouhodobě negativní, výjimkami byly pouze roky 2004 a 2007, kdy Vítkov zaznamenal nejvíce nově narozených v celém sledovaném období. Podobná situace probíhá i na úrovni Moravskoslezského kraje, kde počet obyvatel klesá trvale od roku 1995 s výjimkou let 2007 a 2008 přičemž za oba roky současně přibýlo necelých tisíc obyvatel (tzn. v celém kraji).⁵ Tabulka 4 zobrazuje celkový počet obyvatel v jednotlivých letech a tento je dále rozdělen do třech hlavních demografických kategorií dle věku:

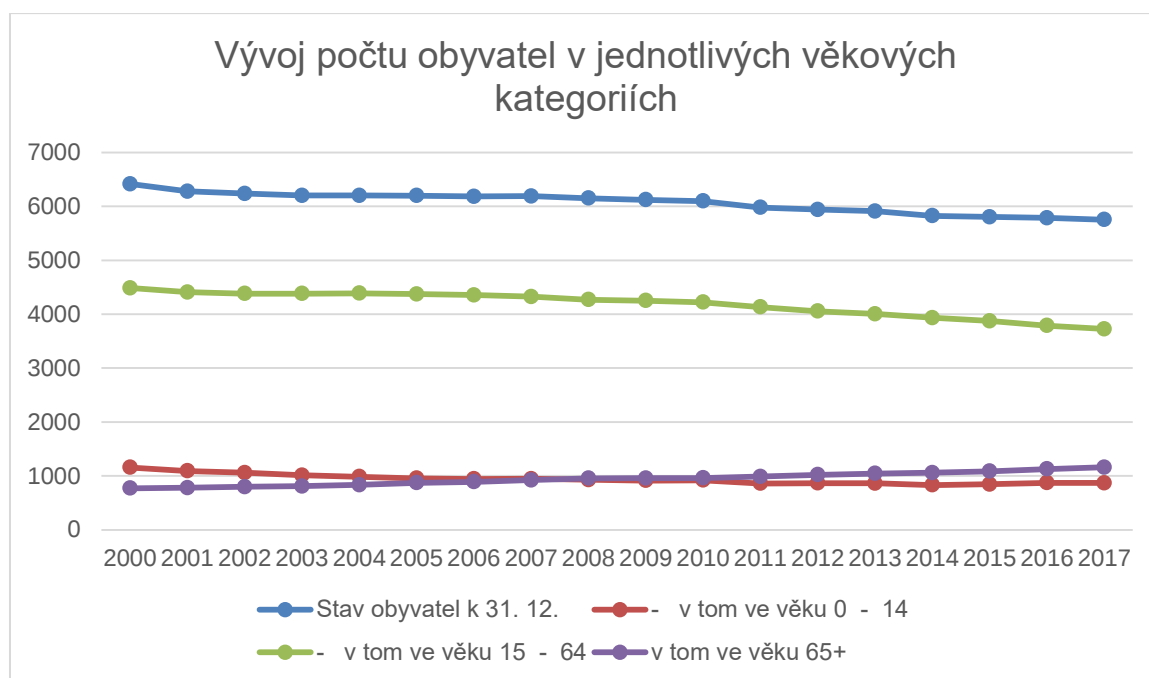
- Předproduktivní věková kategorie 0 – 14 let
- Produktivní věková kategorie 15 – 64 let
- Postproduktivní věková kategorie 65 a více let

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stav obyvatel k 31. 12.	6415	6281	6238	6202	6204	6200	6186	6192	6153	6123	6099	5981	5942	5912	5825	5806	5787	5753
v tom ve věku 0 - 14	1156	1091	1059	1011	985	955	942	945	929	913	918	861	866	863	831	844	872	869
v tom ve věku 15 - 64	4487	4409	4382	4383	4387	4374	4355	4326	4270	4252	4221	4132	4055	4005	3934	3875	3787	3725
v tom ve věku 65+	772	781	797	808	832	871	889	921	954	958	960	988	1021	1044	1060	1087	1128	1159

Tabulka 4 Sociodemografická data za město Vítkov od roku 2000 do roku 2017, zdroj ČSÚ

⁵ Viz Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Moravskoslezského kraje 2017, k dispozici online: <https://www.czso.cz/documents/11288/17832997/33013418.pdf/98d48a6d-75ba-4565-86ff-b9800c3ba51d?version=1.1> , navštíveno 1/2019

Tabulka 4 ukazuje zmíněné snižování celkového počtu obyvatel ve městě a s tím přímo související změny ve všech věkových skupinách. **Dlouhodobě klesá počet osob v produktivní věkové skupině. Tito lidé opouštějí město stěhováním, a zároveň se přesouvají do dlouhodobě rostoucí postproduktivní věkové skupiny.** Ta se dlouhodobě zvyšuje právě na úkor osob ve věku mezi 15 až 64 lety. V tabulce 5 nelze přehlédnout rok 2008, kdy došlo k obratu mezi počty v předproduktivní a postproduktivní věkové kategorii. Lidé ve věku 65 a více let tehdy poprvé převýšili počet osob ve věku 0 až 14 let. Tento trend přetrvával i po zbytek sledovaného období a rozdíl se ve stejném směru zvyšoval.

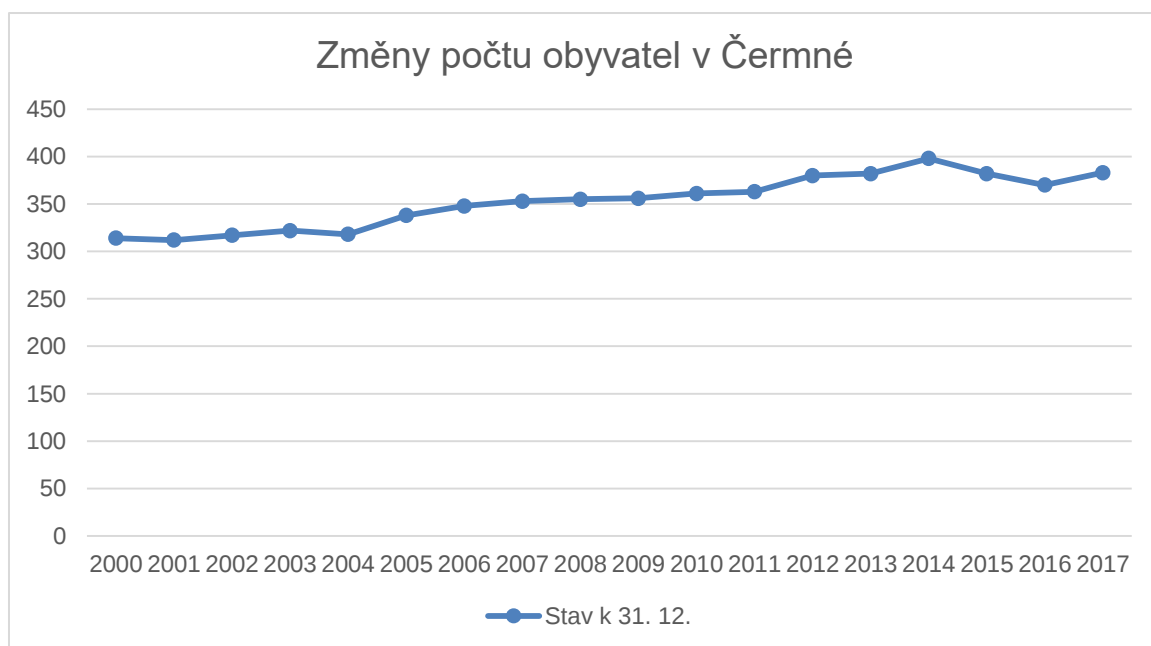

Graf 3 Vývoj počtu obyvatel v jednotlivých věkových kategoriích, zdroj ČSÚ

Graf 3 přehledně ukazuje změny v jednotlivých věkových skupinách. Přestože v posledních letech sledovaného období došlo k mírnému růstu v kategorii 0 až 14 let, vývoj od roku 2008 to zásadně nezměnilo a rozdíl mezi nejstarší a nejmladší kategorií se dále zvyšoval.

Populační charakteristiky obce Čermná ve Slezsku

K 31. 12. 2017 žilo v Čermné ve Slezsku celkem 383 obyvatel. Z nich 83 náleželo do předproduktivní věkové skupiny 0 až 14 let, 259 do produktivní věkové skupiny 15 až 64 let a 41 do postproduktivní věkové skupiny 65 a více let. Ke stejnému datu statistiky ČSÚ evidovaly celkem 189 žen a 194 mužů.

Graf 4 Změny počtu obyvatel v Čermné, zdroj ČSÚ

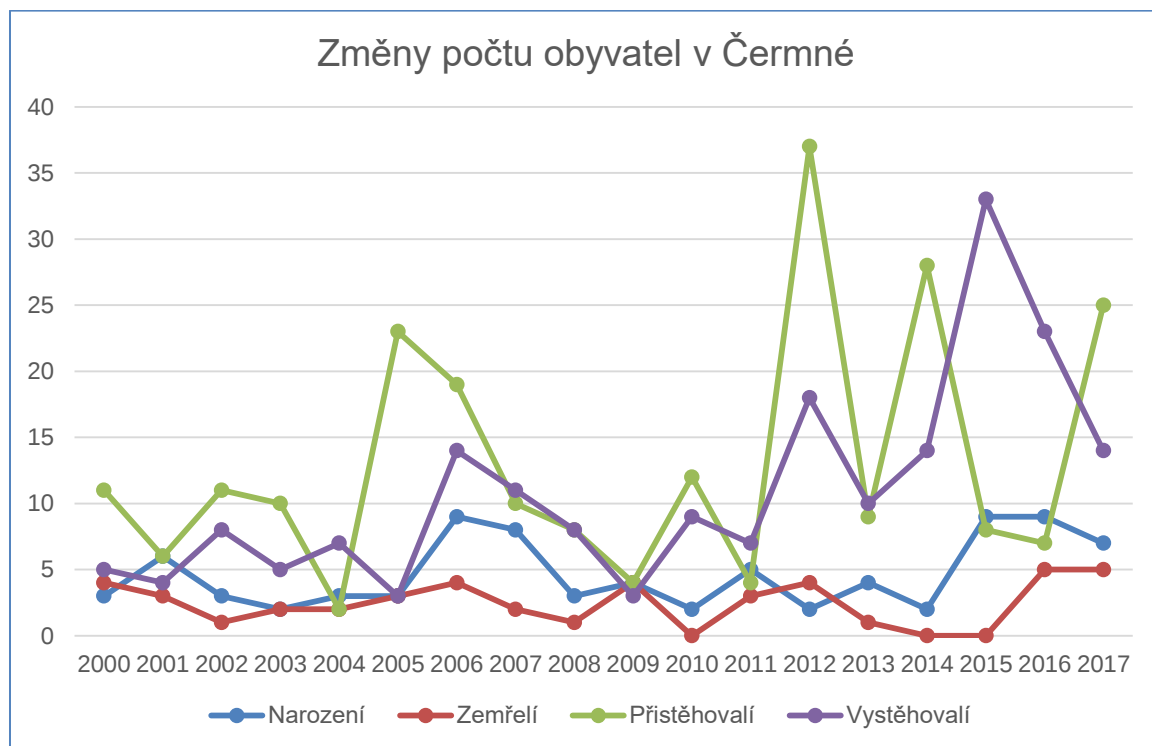
V grafu 4 lze vidět relativně vyrovnaný nárůst počtu obyvatel v celém sledovaném období 18let s mírnou kulminací v několika posledních letech. Vývoj jednotlivých ukazatelů potom specifikuje tabulka 5.

	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistě-hovalí	Vystě-hovalí	Pří-růstek přiroze-ný	Pří-růstek migrační	Pří-růstek celkový	Stav 31.12.
2000	309	3	4	11	5	-1	6	5	314
2001	307	6	3	6	4	3	2	5	312
2002	312	3	1	11	8	2	3	5	317
2003	317	2	2	10	5	0	5	5	322
2004	322	3	2	2	7	1	-5	-4	318
2005	318	3	3	23	3	0	20	20	338
2006	338	9	4	19	14	5	5	10	348
2007	348	8	2	10	11	6	-1	5	353
2008	353	3	1	8	8	2	0	2	355
2009	355	4	4	4	3	0	1	1	356
2010	356	2	0	12	9	2	3	5	361
2011	364	5	3	4	7	2	-3	-1	363
2012	363	2	4	37	18	-2	19	17	380
2013	380	4	1	9	10	3	-1	2	382
2014	382	2	0	28	14	2	14	16	398
2015	398	9	0	8	33	9	-25	-16	382
2016	382	9	5	7	23	4	-16	-12	370
2017	370	7	5	25	14	2	11	13	383
Celkem		84	44	234	196	40	38	78	

Tabulka 5 Sociodemografická data za obec Čermná od roku 2000 do roku 2017, zdroj ČSÚ

Počty narozených se ve sledovaném období od roku 2000 do roku 2017 v Čermné pohybovaly od 2 až do 9 ročně. Počty zemřelých se ve stejném období pohybovaly od 0 až do 5 osob ročně. Celkem se ve sledovaném období v obci narodilo 84 osob a 44 zemřelo. Průměrně se tak za 18 let v obci narodilo, po zaokrouhlení na celá čísla, 5 osob každý rok, zatímco byli evidováni průměrně 2 zemřelí.

Minimální roční počet přistěhovalých byl registrován v roce 2004, kdy se do obce přistěhovaly pouze 2 osoby, a naopak maximální počet je evidován k roku 2012, 37 osob. Počty vystěhovalých se pohybovaly v rozmezí minim z let 2005 a 2009, kdy jejich počet dosáhl hodnoty 3 osob a maxima 33 osob z roku 2015.

Graf 5 Změny počtu obyvatel v Čermné, zdroj ČSÚ

Jednotlivé kategorie znázorněné v grafu 5 velmi kolísají a je proto složité popsat konkrétní tendence. Výraznější obměnu obyvatelstva obce lze pozorovat zejména v druhé polovině sledovaného období.

Celkový přírůstek obyvatel Čermné ve většině případů kopíruje zejména migrační přírůstky. Počty narozených a zemřelých, které tvoří přirozený přírůstek, byly v porovnání k migraci často minoritní. Celkový přírůstek se do záporných hodnot dostal pouze v letech 2004, 2011 a nejvýrazněji potom v letech 2015 a 2016. **Na rozdíl od situace ve Vítkově, celkový přírůstek za sledované období od roku 2000 do roku 2017 je v Čermné kladný a přibýlo 78 obyvatel obce.**

Tabulka 6 potom zobrazuje celkové počty obyvatel v jednotlivých letech, které jsou dále rozděleny do třech hlavních demografických kategorií dle věku:

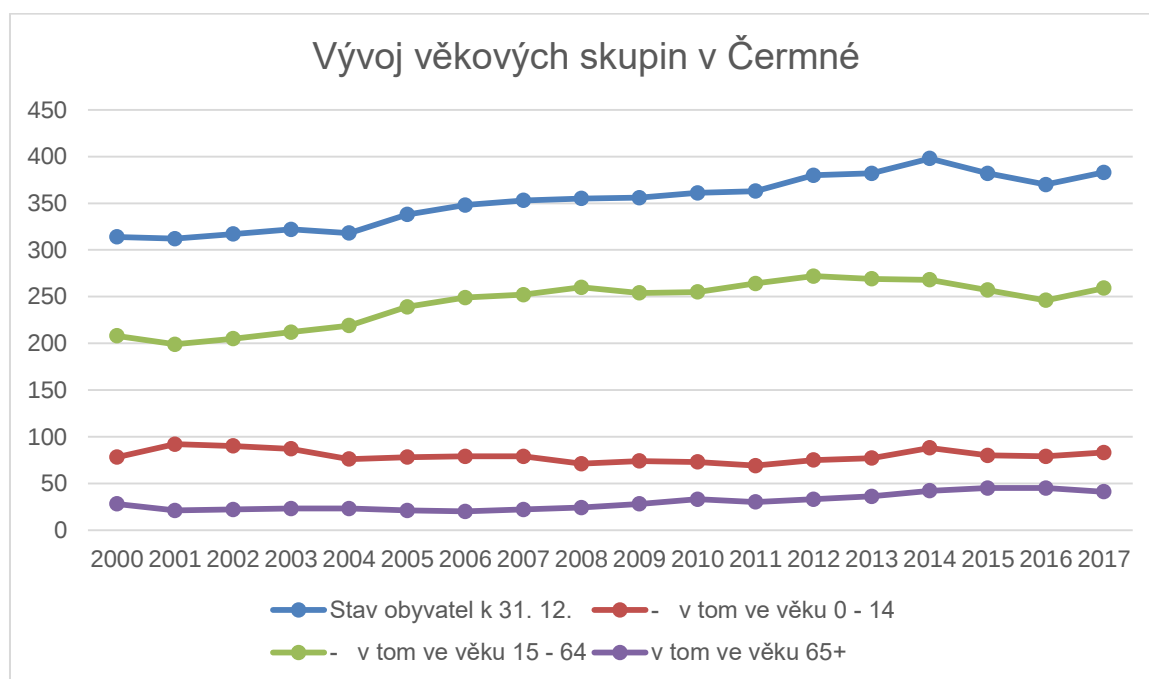
- Předproduktivní věková kategorie 0 – 14 let
- Produktivní věková kategorie 15 – 64 let
- Postproduktivní věková kategorie 65 a více let

Na rozdíl od situace ve Vítkově, tabulka 6 ukazuje mírné, ale dlouhodobé zvyšování celkového počtu obyvatel v Čermné.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Stav obyvatel k 31. 12.	314	312	317	322	318	338	348	353	355	356	361	363	380	382	398	382	370	383
v tom ve věku 0 - 14	78	92	90	87	76	78	79	79	71	74	73	69	75	77	88	80	79	83
v tom ve věku 15 - 64	208	199	205	212	219	239	249	252	260	254	255	264	272	269	268	257	246	259
v tom ve věku 65+	28	21	22	23	23	21	20	22	24	28	33	30	33	36	42	45	45	41

Tabulka 6 Věkové skupiny v Čermné, zdroj ČSÚ

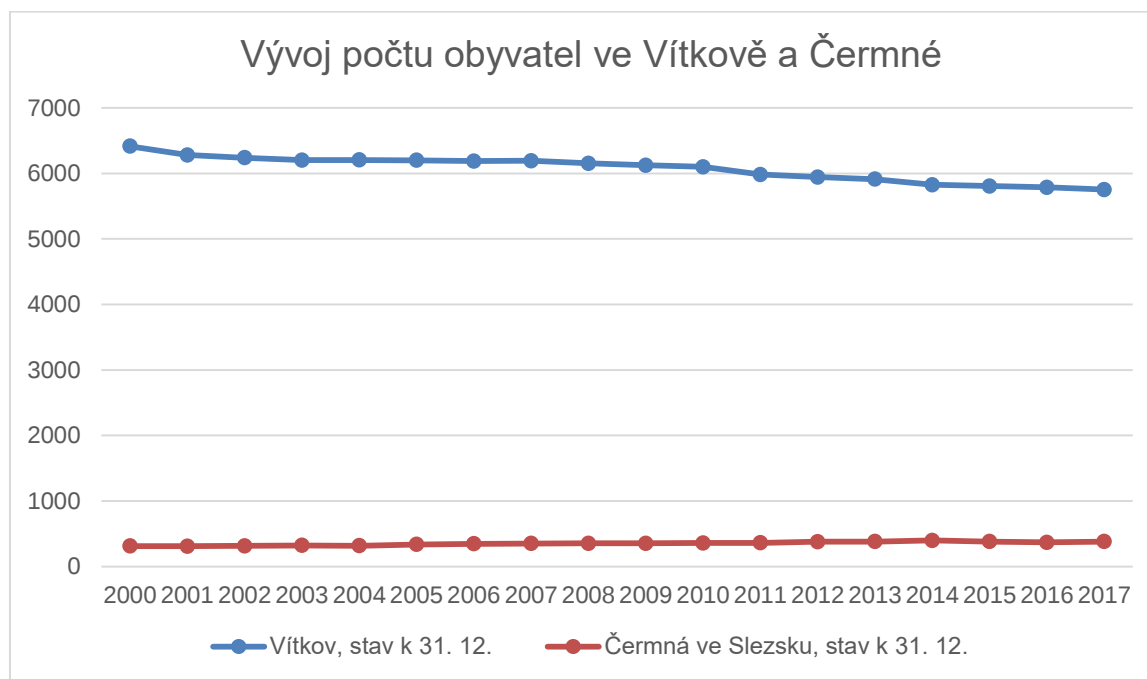
Mírný nárůst věkové skupiny ve věku nad 65 let za celé sledované období nepřevýšil počty osob do 14 let. Zároveň lze pozorovat téměř kontinuální růst v produktivní věkové skupině. V obci Čermná docházelo po celé sledované období spíše k mírnému nárůstu populace, včetně zvětšování předproduktivní věkové skupiny.

Graf 6 Vývoj věkových skupin v Čermné, zdroj ČSÚ

Kontext populační situace ve Vítkově a Čermné

Obce Vítkov a Čermná jsou velice rozdílné a podobně rozdílné jsou i trendy, kterými se sociodemografické statistiky v obou obcích ubírají. Sociodemografické ukazatele ve Vítkově naplňují obecný trend stárnutí populace a vylidňování regionu. Opačný vývoj vykazuje obec Čermná, kde po celé sledované období docházelo spíše k mírnému nárůstu populace, včetně zvětšování předproduktivní věkové skupiny.

Graf 7 Vývoj počtu obyvatel ve Vítkově a Čermné, zdroj ČSÚ

Pokračování započatého trendu stárnutí a celkového úbytku obyvatel ve Vítkově do značné míry naznačuje i dokument *Sociodemografická analýza Moravskoslezského kraje z roku 2012*. Na základě dat ČSÚ a dalších výpočtů byl vytvořen odhad demografického vývoje pro ORP Vítkov, kam patří i obě sledované obce, a který zobrazuje tabulka 7.

	2010	2015	2020	2025	2030
ORP Vítkov	13993	13803	13613	13423	13233

Tabulka 3 Prognóza vývoje počtu obyvatel v ORP Vítkov, zdroj: Sociodemografická analýza Moravskoslezského kraje 2012

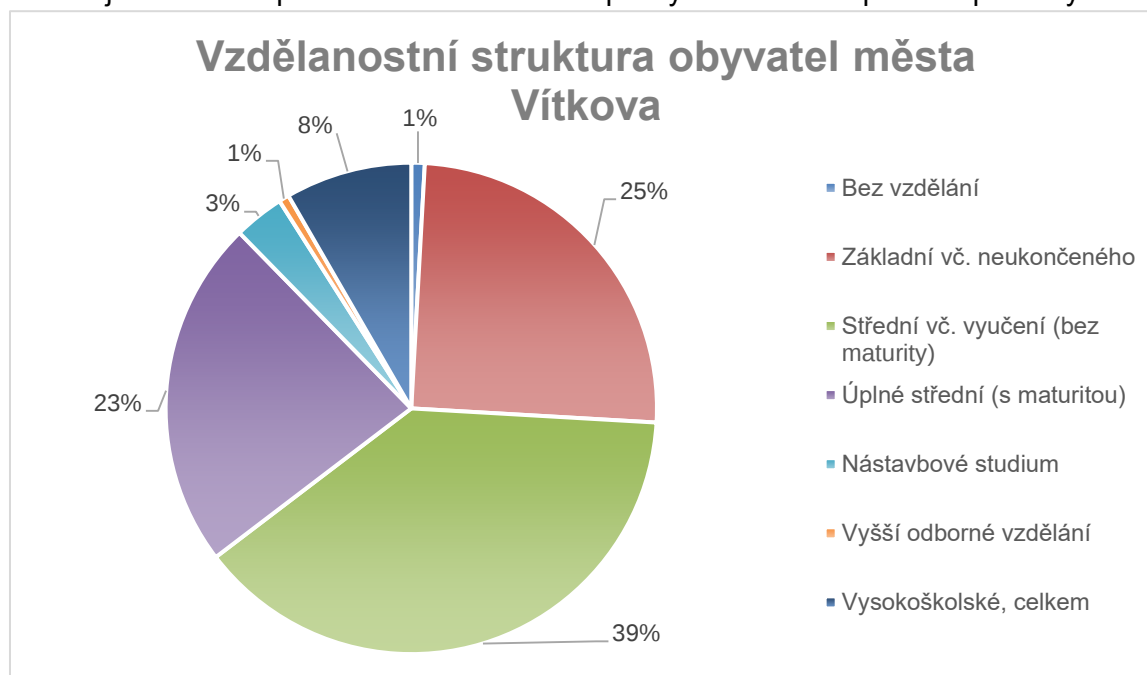
Odhad analýzy počítá s negativním přírůstkem obyvatel mezi lety 2010 až 2030 a udává ve sledovaném období přibližný úbytek 760 osob, což by činilo změnu -5,43 %. Zatímco prognóza pro ORP dosahuje pouze do roku 2030, předpověď vývoje počtu obyvatel pro celý Moravskoslezský kraj vypracovaná ČSÚ v roce 2014⁶ sahá až do roku 2051 (s prahem projekce 1. 1. 2013). Krajská prognóza počítá se snížením počtu obyvatel z 1 226 600 v roce 2013 na 978 500 v roce 2051. Moravskoslezský kraj by se tak měl stát čtvrtým nejlidnatějším krajem České republiky a jeho nynější třetí pozici by měl převzít Jihomoravský kraj.

⁶ Dostupné online <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2050-ua08v25hx9> (navštíveno 1/2019)

Vzdělanostní struktura obyvatel Vítkova a Čermné

K pochopení strukturálního deficitu, v kterém se Vítkov a Čermná nachází, a z kterého může do značné míry pramenit i sociální vyloučení, je třeba dodat i další sociodemografická data. Podstatnými jsou v tomto ohledu zejména informace o vzdělanostní struktuře obyvatel města Vítkova a obce Čermné.

Nejucelenější a nejpřesnější data pochází z posledního Sčítání lidu domů a bytů z roku 2011.⁷ Přestože mají tato data své limity, zejména své stáří, mohou nám například ve vztahu k tehdejší celorepublikové situaci poskytnout alespoň přibližný vzhled.

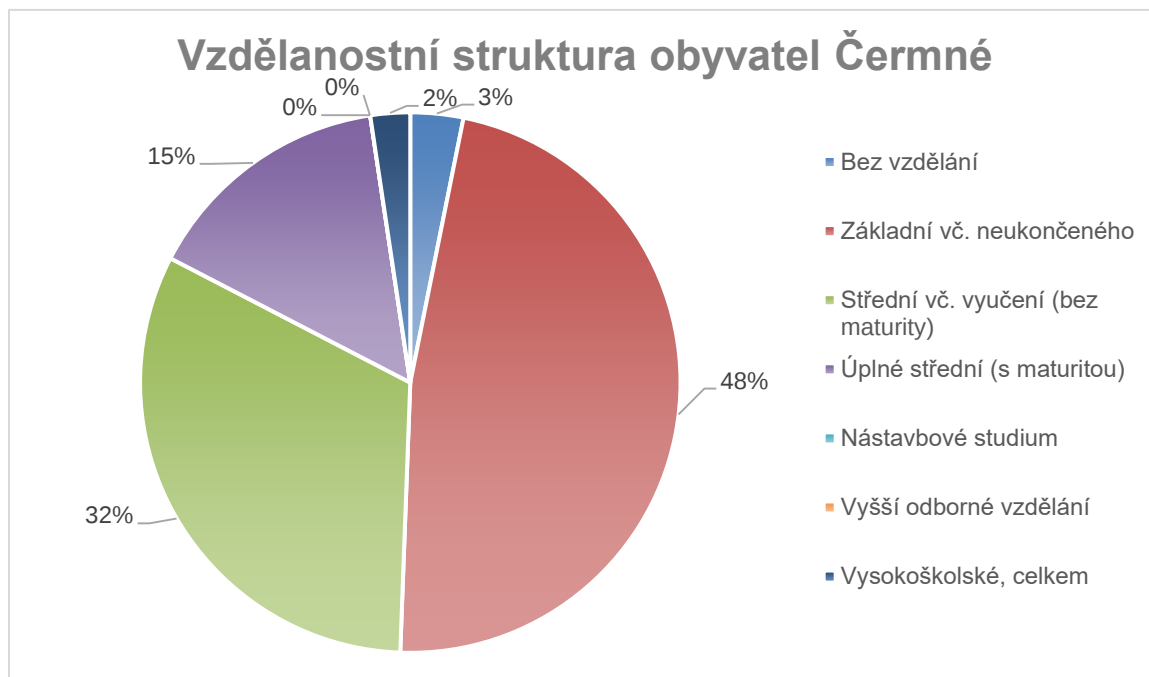

Graf 8 Vzdělanostní struktura obyvatel ve věku nad 15 let ve Vítkově v roce 2011, zdroj ČSÚ

ČSÚ vytvořil datové řady ke vzdělanosti obyvatel na určitém území a tyto vztáhl k celku obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle nejvyššího ukončeného vzdělání. Tento celek obyvatelstva ve Vítkově činil 4999 osob (85,9 % z celkového počtu obyvatel Vítkova). Ve městě se dle dat ČSÚ nacházelo celkem 42 osob bez vzdělání, 1192 osob se základním vzděláním (včetně neukončeného základního vzdělání), 1844 osob se střední školou bez maturity (včetně vyučení), 1096 osob s úplným středním vzděláním včetně maturity, 158 absolventů nástavbového studia, 32 osob s vyšším odborným vzděláním a 397 osob s vysokoškolským vzděláním (z toho 81 s bakalářským a 310 s magisterským titulem). V celorepublikovém srovnání je ve Vítkově více obyvatel se základním vzděláním a méně se vzděláním vysokoškolským oproti průměru populace.

⁷ Dostupné online na <https://www.czso.cz/csu/sldb> (navštíveno 1/2019)

Podobná datová sada existuje i pro obec Čermná ve Slezsku. Data se vztahují podobně jako v minulém příkladu k celku obyvatel nad 15 let, který v Čermné v roce 2011 tvořil 280 osob. Z těchto bylo celkem 8 bez vzdělání, 120 osob se základním vzděláním (včetně neukončeného základního vzdělání), 81 osob se střední školou bez maturity (včetně vyučení), 38 osob s úplným středním vzděláním včetně maturity a 6 osob s vysokoškolským vzděláním (z toho 5 s bakalářským a 1 s magisterským titulem).

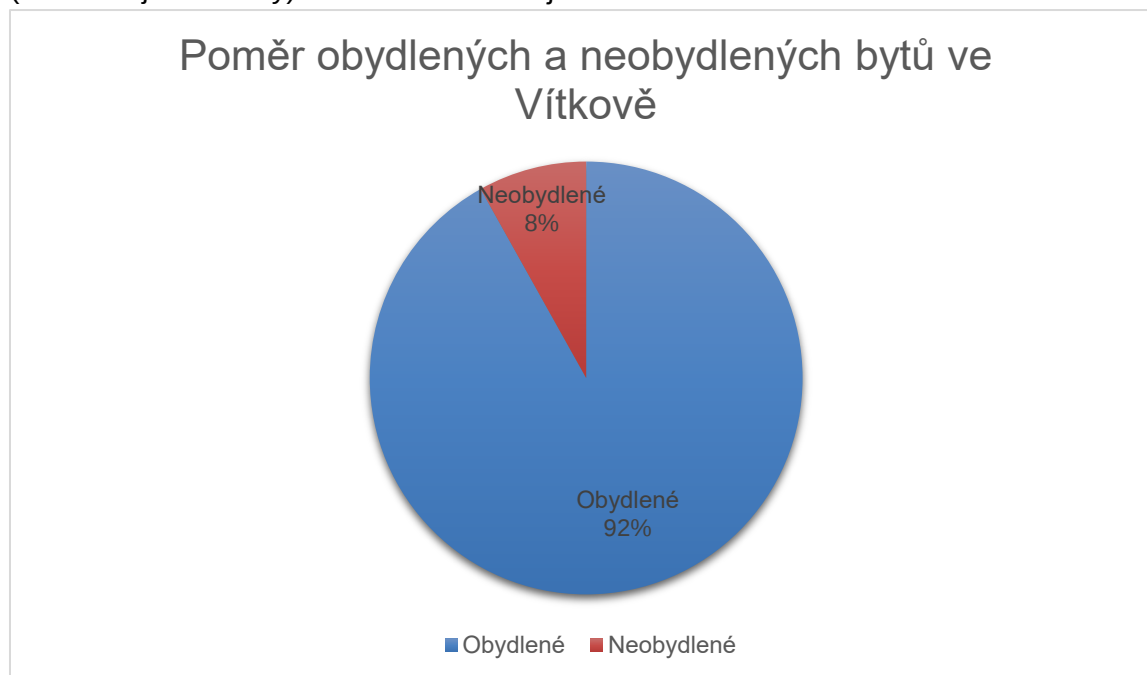
Graf 9 Vzđelanostní struktura obyvatel ve věku nad 15 let v Čermné v roce 2011, zdroj ČSÚ

V celorepublikovém srovnání je v obci více obyvatel se základním vzděláním a méně se vzděláním vysokoškolským oproti průměru populace. V tomto je situace ještě více odlišná od celorepublikového průměru, než ve Vítkově. Dle censu v roce 2011 přitom bylo v ČR 17,5 % obyvatel se základním vzděláním (včetně neukončeného) a 12,5 % s vysokoškolským vzděláním.

Bylo by pak zajímavou otázkou, pro kterou již v rámci této analýzy nebyl prostor, zda se tento rozdíl ve vzdělanostní struktuře oproti celorepublikovému průměru nadále prohlubuje.

Bytový fond ve Vítkově

Na území obce se k 14. 12. 2018 dle dat z Registru sčítacích obvodů a budov ČSÚ nacházelo celkem 1347 budov s číslem popisným, z těchto bylo 1167 bytových. Ke stejnému datu bylo ve Vítkově evidováno 2578 bytů, z kterých ale pouze 2369 bylo obydlených. Přestože datová sada přímo nezmiňuje počet neobydlených bytů, lze se domnívat, že se jedná o zhruba 209 bytů, tedy o výsledný rozdíl mezi celkovým počtem bytů a počtem bytů obydlených. Evidováno bylo rovněž 25 budov pro krátkodobé ubytování (nezahrnuje chaty) a 419 objektů sloužících k individuální rekreaci.

Graf 10 Poměr obydlených a neobydlených bytů ve Vítkově v roce 2018, zdroj ČSÚ

Podrobnější statistiky bytového fondu v obcích vede ČSÚ v letech, kdy probíhalo Sčítání lidu, domů a bytů. Přestože velká sčítání probíhala i před rokem 1989, pro tuto analýzu jsou vzhledem k přehlednosti relevantní roky 1991, 2001 a 2011, kdy došlo k poslednímu SLDB. Tabulka obsahuje i data z roku 2018, která pochází ze zmíněného Registru sčítacích obvodů a budov ČSÚ. Data podléhají jiné metodologii a jejich výstupní struktura explicitně nezmiňuje byty neobydlené.

	Byty celkem	Obydlené	Neobydlené
1991	2278	2125	153
2001	2411	2224	187
2011	2568	2247	321
2018 (NE SLDB)	2578	2369	Neevidováno

Tabulka 4 Obydlené a neobydlené byty ve Vítkově, zdroj ČSÚ

Z tabulky 9 je zřejmé, že od roku 1991 do roku 2011 docházelo ve Vítkově k nárůstu celkového počtu neobydlených bytů. Zároveň ale došlo i k zvýšení celkového počtu bytů a tím i k navýšení počtu obydlených bytů. **Nárůst neobydlených bytů činil za sledované období 17 let celkem 168 jednotek, zatímco nárůst obydlených 122.** Rozdíl mezi nárůstem obydlených a nárůstem neobydlených bytů tak v celkovém úhrnu činil 46 neobydlených bytů. **Přestože ve městě dochází k nárůstu neobydlených domů, od roku 1997 do roku 2017 bylo ve Vítkově dle statistik ČSÚ dokončeno celkem 180 bytů,**

z toho mezi lety 2013 až 2017 celkem 30 bytů. Pouze 26 bytů ze 180 se ale nacházelo v bytových domech (v roce 2004 bylo dokončeno 23 bytů a v roce 2011 3 byty v nástavbách). Mezi posledním SLDB v roce 2011 a nejaktuálnějšími daty z Registru sčítacích obvodů a budov ČSÚ došlo k výraznému nárůstu obydlí – o 122 bytů.

	Neobydlené byty		
	Celkem	V rodinných domech	V bytových domech
1991	153	119	33
2001	187	148	31
2011	321	234	77

Tabulka 5 Počty neobydlených bytů ve Vítkově, zdroj ČSÚ

Tabulka 10 znázorňuje neobydlené byty ve Vítkově. Zatímco v případě bytových domů došlo pouze k mírnému nárůstu, u bytů v rodinných domech došlo k většímu nárůstu. Za 20 let přibýlo 115 neobydlených bytů v rodinných domech a 44 bytů v domech bytových. Z toho vyplývá, že více než polovina přibývajících neobydlených bytů je v rodinných domech, které buď slouží k rekreaci, nebo jsou prostě prázdné. Nárůst neobydlených bytů pak lze dávat do souvislosti s úbytkem populace v ekonomicky produktivním věku.

	Byty celkem	Z toho		Počet osob	
		V rodinných domech	V bytových domech	Celkem	Z toho v rodinných domech
Ve vlastním domě	767	753	13	2 138	2 099
V osobním vlastnictví	288	-	288	646	-
Nájemní	737	48	671	1 844	165
Družstevní	170	-	170	392	-

Tabulka 6 Formy vlastnictví bytů ve Vítkově, zdroj SLDB 2011, ČSÚ

Tabulka 10 naznačuje vlastnickou strukturu bytového fondu ve Vítkově. Z celkového počtu 2247 obydlí v roce 2011 se celkem 767 nacházelo ve vlastním domě, 737 bylo nájemních, 288 v osobním vlastnictví a 170 družstevních. Vlastnická forma bydlení tedy převyšovala nájemní a družstevní bydlení. Bytovou nouzí jsou pochopitelně ohroženi především lidé v nájemní formě bydlení, v níž žilo 1 844 osob. Ani vlastnická forma bydlení ale lidem nezajišťuje absolutní jistotu a vedle možnosti ztráty vlastnictví nemovitosti, může být vlastnické bydlení ohroženo i příliš vysokými náklady nemovitosti.

Klíčové charakteristiky bytového fondu ve Vítkově

Statistiky ČSÚ poskytují nejen přehled o celkových počtech bytů, ale i o jejich vybavení, rekonstrukcích a způsobu vytápění. Tato data jsou dostupná k jednotlivým SLDB, nejaktuálněji za rok 2011.

	Obydlené byty celkem	z toho		Počet osob	
		v rodinných domech	v bytových domech	celkem	z toho v rodinných domech
Obydlené byty celkem	2 247	986	1 227	5 589	2 640
z toho s počtem obytných místností					
1	88	21	65	168	49
2	294	66	228	599	161
3	568	171	388	1 346	396
4	659	294	360	1 712	759
5 a více	453	369	81	1 376	1 139
z toho technického vybavení bytů:					
Plyn zaveden do bytu	1 136	631	496	2 835	1 671
Vodovod v bytě	2 088	906	1 163	5 285	2 462
Teplá voda	2 048	893	1 137	5 189	2 435
Přípoj na kanalizační síť	1 685	519	1 152	4 091	1 368
Žumpa, jímka	497	432	59	1 346	1 188
Vlastní splachovací záchod	2 084	904	1 161	5 297	2 479
Vlastní koupelna, sprchový kout	2 077	905	1 153	5 268	2 474

Tabulka 7 Obydlené byty ve Vítkově podle velikosti a technického vybavení, zdroj ČSÚ

Tabulka 12 dělí obydlené byty podle velikosti a technického vybavení. Ve městě je spíše menší počet garsonek a dvoupokojových bytů, převažují větší byty o více místnostech. Převážná většina bytů splňuje současné standardy. Výjimku představuje zavedení plynu, který je zaveden pouze do přibližně poloviny bytů a 497 bytů má zavedenou namísto kanalizace žumpu nebo jímku.

Druh domu, typ bytu		Obydlené byty celkem	Z toho podle období výstavby nebo rekonstrukce domu				
			1919 a dříve	1920 - 1970	1971 - 1980	1981 - 2000	2001 - 2011
Obydlené byty celkem		2 247	152	731	759	434	140
z toho	standardní byty	2 081	129	672	729	409	132
	s ústředním topením a úplným příslušenstvím	1 952	115	595	712	393	128
	ostatní	129	14	77	17	16	4
	byty se sníženou kvalitou	111	16	37	27	23	8
byty v rodinných domech		986	139	294	279	187	70
z toho	standardní byty	908	119	269	271	175	67
	s ústředním topením a úplným příslušenstvím	862	105	249	265	173	64
	ostatní	46	14	20	6	2	3
	byty se zvýšenou kvalitou	59	15	22	7	12	3
byty v bytových domech		1 227	9	424	479	246	69
z toho	standardní byty	1 154	6	394	457	233	64
	s ústředním topením a úplným příslušenstvím	1 072	6	337	446	220	63
	ostatní	82	-	57	11	13	1
	byty se sníženou kvalitou	52	1	15	20	11	5
byty v ostatních budovách		34	4	13	1	1	1
z toho	standardní byty	19	4	9	1	1	1
	s ústředním topením a úplným příslušenstvím	18	4	9	1	-	1
	ostatní	1	-	-	-	1	-
	byty se sníženou kvalitou	-	-	-	-	-	-

Tabulka 8 Obydlené byty podle období výstavby nebo rekonstrukce a podle druhu domu a typu bytu ve Vítkově

Tabulka 13 ukazuje v 5 intervalech období výstavby nebo rekonstrukce domu, v kterém se obydlené byty nachází. Lze vidět, že v průběhu let se výstavba a počty rekonstrukcí spíše snižovaly. Vzhledem k různě velkým časovým intervalům, se kterými statistika ČSÚ pracuje, nelze jednoznačně srovnávat jednotlivá historická období.

	Obydlené byty celkem	Z toho		Počet osob	
		v rodinných domech	v bytových domech	celkem	Z toho v rodinných domech
Obydlené byty celkem	2 247	986	1 227	5 589	2 640
z toho způsob vytápění					
ústřední	1 959	904	1 045	4 815	2 449
z toho kotelna v domě:					
na pevná paliva	350	331	19	1 023	966
na plyn	825	521	297	1 997	1 357
etážové	82	6	73	215	23
z toho používaná					

energie					
uhlí, koks, uhelné brikety	9	-	9	22	-
dřevo, dřevěné brikety	7	2	5	19	7
plyn	63	3	59	168	15
elektřina	2	-	-	5	-
kamna	129	48	75	377	105
z toho používaná energie					
uhlí, koks, uhelné brikety	14	8	6	32	9
dřevo, dřevěné brikety	70	24	45	235	63
plyn	6	2	4	15	4
elektřina	33	10	18	81	24

Tabulka 9 Bytový fond ve Vítkově dle způsobu vytápění v roce 2011, zdroj ČSÚ

Ústřední topení bylo dle statistiky z roku 2011 nejčastějším způsobem vytápění,⁸ v rámci terénního šetření jsme ale v sociálně vyloučených domácnostech narazili pouze na topidla na pevná paliva umístěná přímo v bytě.

Hospodařící domácnosti ve Vítkově

V roce 2011 bylo ve Vítkově celkem 2354 tzv. hospodařících domácností. Ty tvoří společně bydlící osoby, které uvedly, že společně hospodaří, tj. společně hradí hlavní výdaje domácnosti, jako je strava, náklady na bydlení aj. Do hospodařící domácnosti patří i děti, i když samy na výdaje domácnosti nepřispívají. **Mezi těmito domácnostmi dominoval počet jednočlenných domácností (758), který mírně převyšoval počet domácností dvoučlenných (688). Řádově méně bylo trojčlenných a čtyřčlenných domácností, nejméně bylo domácností s 5 a více obyvateli.**

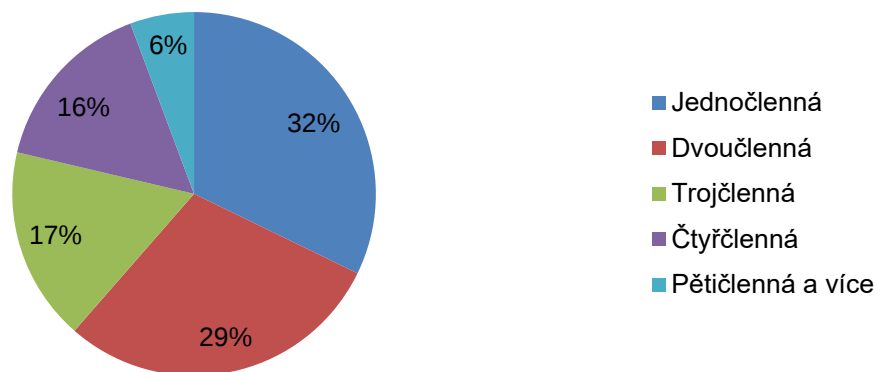
	Jednočlenná	Dvoučlenná	Trojčlenná	Čtyřčlenná	Pětičlenná a více
Domácnosti celkem	758	688	406	368	134

Tabulka 10 Domácnosti ve Vítkově dle počtu členů, zdroj ČSÚ

758 domácností jednotlivců zahrnovalo 658 osob bydlících samostatně a 100 jednotlivců, kteří bydleli s jinou hospodařící domácností. Část z těchto domácností mohou tvořit i z hlediska rizika ztráty bydlení ohroženější skupiny obyvatel, například samostatně žijící senioři.

⁸ Jak ale ukazuje tabulka, v 350 případech bylo ústřední topení vytápěno kotelnou v domě na pevná paliva.

Procentuální zastoupení hospodařících domácností ve Vítkově podle počtu členů

Graf 11 Procentuální zastoupení hospodařících domácností ve Vítkově v roce 2011 podle počtu členů, zdroj ČSÚ

Dále bylo v roce 2011 mezi 2354 hospodařícími domácnostmi celkem 1522 tzv. rodinných domácností. Rodinná domácnost představuje pojem, který zavedl Nový občanský zákoník a nahrazuje dosavadní označení „společná domácnost“. Pojem vyjadřuje zejména dědické náležitosti apod. **1166 domácností z předchozího celkového počtu tvořily úplné rodiny a 320 rodiny neúplné. U 47 neúplných rodin byl, dle dat a metodiky ČSÚ, v čele rodiny muž a ve 273 případech v čele rodiny žena.**

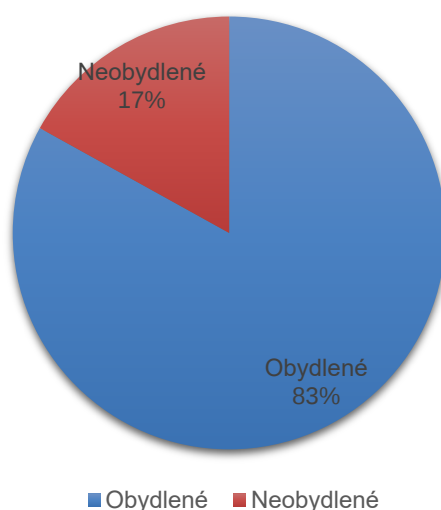
V případě neúplných rodin můžeme hovořit o vyšším riziku ohrožení chudobou a sociálním vyloučením, a to zejména v případě neúplné rodiny s jedním rodičem a závislým dítětem nebo dětmi (srov. Horáková et al. 2013).

Jednočlenné domácnosti a domácnosti samoživitelek (samoživitelů) jsou ze statistického hlediska nejvíce ohroženy bytovou nouzí, respektive vysokým zatížením nákladů na bydlení k poměru vůči příjmům (srov. Šimíková, Vyhlídal, 2015).

Bytový fond v Čermné

Na území obce se k 14. 12. 2018 dle Registru sčítacích obvodů a budov ČSÚ nacházelo celkem 90 budov s číslem popisným, z těchto bylo 83 bytových. Ke stejnému datu bylo v Čermné evidováno 118 bytů, z kterých ale pouze 98 bylo obydlených. Evidováno bylo rovněž 5 budov pro krátkodobé ubytování (nezahrnuje chaty) a 42 objektů sloužících k individuální rekreaci.

Poměr obydlých a neobydlých bytů v Čermné

Graf 12 Poměr obydlých a neobydlých bytů v Čermné k 14. 12. 2018, zdroj ČSÚ

Podobně jako u výše zmíněného Vítkova, i zde bylo pro podrobnější popis bytového fondu využito dat ČSÚ z let 1991, 2001 a 2011, kdy probíhalo Sčítání lidu, domů a bytů. Tabulka 13 obsahuje i data z roku 2018, která pochází ze zmíněného Registru sčítacích obvodů a budov ČSÚ. Data podléhají jiné metodologii a jejich výstupní struktura explicitně nezmiňuje byty neobydlé.

	Byty celkem	Obydlé	Neobydlé
1991	94	89	5
2001	97	93	4
2011	117	99	18
2018 (NE SLDB)	118	98	Neevidováno

Tabulka 11 Byty obydlé a neobydlé, zdroj ČSÚ

Dle dat z roku 2011 byly v Čermné mezi 18 neobydlými byty pouze 3 umístěny v bytovém domě a zbytek se nacházel v rodinných domech. Neobydlý byt nutně nepředznamenává pouze zpusťlost a nevyhovující technický stav, ale například i rekreační využití.

	Neobydlé byty		
	Celkem	V rodinných domech	V bytových domech
1991	5	4	1
2001	10	10	0
2011	18	15	3

Tabulka 12 Počty neobydlých bytů v Čermné, zdroj ČSÚ

Tabulka 16 znázorňuje neobydlé byty v Čermné. Podobně jako v případě Vítkova, i zde je většina přibývajících neobydlých bytů v rodinných domech. Tyto jsou buď prázdné, nebo slouží k rekreaci. Z hlediska úbytku obyvatel je nárůst počtu neobydlých domů rizikový z

toho důvodu, že v bytových jednotkách rodinných domů obvykle bydlí více lidí než v bytech domů bytových.

Od roku 1997 do roku 2017 evidují statistiky ČSÚ 10 dokončených bytů v rodinných domech na území obce Čermná.

	Byty celkem	Z toho		Počet osob	
		V rodinných domech	V bytových domech	Celkem	Z toho v rodinných domech
Ve vlastním domě	57	55	1	190	182
V osobním vlastnictví	15	-	15	50	-
Nájemní	8	1	7	34	5
Družstevní	-	-	-	-	-

Tabulka 13 Formy vlastnictví bytů v Čermné, zdroj SLDB 2011, ČSÚ

Tabulka 17 naznačuje vlastnickou strukturu bytového fondu v Čermné. Z celkového počtu 99 obydlených bytů v roce 2011 se celkem 57 nacházelo ve vlastním domě, 8 bylo nájemních a 15 v osobním vlastnictví. Vlastnická forma bydlení tedy výrazně převyšovala nájemní bydlení. Jak již bylo řečeno v případě Vítkova, bytovou nouzí jsou pochopitelně ohroženi především lidé v nájemní formě bydlení. Ani vlastnická forma bydlení ale lidem nezajišťuje absolutní jistotu a vedle možnosti ztráty vlastnictví nemovitosti, může být vlastnické bydlení ohroženo i příliš vysokými náklady nemovitosti.

Klíčové charakteristiky bytového fondu v Čermné

Statistiky ČSÚ poskytují nejen přehled o celkových počtech bytů, ale i o jejich vybavení, rekonstrukcích a způsobu vytápění. Tato data jsou dostupná k jednotlivým SLDB, nejaktuálněji za rok 2011.

	Obydlené byty celkem	z toho		Počet osob	
		v rodinných domech	v bytových domech	celkem	z toho v rodinných domech
Obydlené byty celkem	99	70	27	341	245
z toho s počtem obytných místností					
1	1	-	1	1	-
2	9	7	2	21	14
3	14	7	7	52	18
4	28	22	5	77	63
5 a více	28	24	4	106	87
z toho technického vybavení bytů:					

Plyn zaveden do bytu	37	27	10	120	89
Vodovod v bytě	82	58	23	272	185
Teplá voda	77	54	22	254	169
Přípoj na kanalizační síť	-	-	-	-	-
Žumpa, jímka	97	68	27	335	239
Vlastní splachovací záchod	84	60	23	279	192
Vlastní koupelna, sprchový kout	83	60	22	276	192

Tabulka 14 Obydlené byty v Čermné podle velikosti a technického vybavení bytu, zdroj ČSÚ

Tabulka 19 dělí obydlí byty podle velikosti a technického vybavení. V obci je vyšší počet větších bytů, který vychází i z vyššího počtu rodinných domů oproti bytovým. V obci není zavedena kanalizace.

Druh domu, typ bytu		Obydlené byty celkem	Z toho podle období výstavby nebo rekonstrukce domu				
			1919 a dříve	1920 - 1970	1971 - 1980	1981 - 2000	2001 - 2011
Obydlené byty celkem		99	20	21	30	23	3
z toho	standardní byty	84	15	19	27	22	1
	s ústředním topením a úplným příslušenstvím	69	8	16	24	20	1
	ostatní	15	7	3	3	2	-
	byty se sníženou kvalitou	11	4	2	3	1	1
byty v rodinných domech		70	12	13	17	23	3
z toho	standardní byty	61	10	12	16	22	1
	s ústředním topením a úplným příslušenstvím	52	7	9	15	20	1
	ostatní	9	3	3	1	2	-
	byty se zvýšenou kvalitou	6	2	1	1	1	1
byty v bytových domech		27	7	8	12	-	-
z toho	standardní byty	22	5	7	10	-	-
	s ústředním topením a úplným příslušenstvím	16	1	7	8	-	-
	ostatní	6	4	-	2	-	-
	byty se sníženou kvalitou	5	2	1	2	-	-
byty v ostatních budovách		2	1	-	1	-	-
z toho	standardní byty	1	-	-	1	-	-
	s ústředním topením a úplným příslušenstvím	1	-	-	1	-	-
	ostatní	-	-	-	-	-	-
	byty se sníženou kvalitou	-	-	-	-	-	-

Tabulka 20 Obydlené byty podle období výstavby nebo rekonstrukce a podle druhu domu a typu bytu v Čermné

Tabulka 20 ukazuje v 5 intervalech období výstavby nebo rekonstrukce domu, v kterém se obydlené byty nachází. Lze vidět, že v průběhu let se výstavba a počty rekonstrukcí spíše snižovaly. Vzhledem k různě velkým časovým intervalům, se kterými statistika ČSÚ pracuje, to lze přesně tvrdit pouze v porovnání období 1971-1980 a 1981-2000.

	Obydlené byty celkem	Z toho		Počet osob	
		v rodinných domech	v bytových domech	celkem	Z toho v rodinných domech
Obydlené byty celkem	99	70	27	341	245
z toho způsob vytápění					
ústřední	75	57	17	242	198
z toho kotelná v domě:					
na pevná paliva	51	41	9	160	135
na plyn	22	14	8	70	51
etážové	8	1	7	34	6
z toho používaná energie					
uhlí, koks, uhelné brikety	1	-	1	3	-
dřevo, dřevěné brikety	4	1	3	17	6
plyn	3	-	3	14	-
elektřina	-	-	-	-	-
kamna	10	7	3	40	17
z toho používaná energie					
uhlí, koks, uhelné brikety	-	-	-	-	-
dřevo, dřevěné brikety	8	5	3	36	13
plyn	-	-	-	-	-
elektřina	1	1	-	3	3

Tabulka 151 Bytový fond v Čermné dle způsobu vytápění v roce 2011, zdroj ČSÚ

Ústřední topení bylo dle statistiky z roku 2011 nejčastějším způsobem vytápění v obci.

Hospodařící domácnosti v Čermné

V roce 2011 bylo v Čermné celkem 103 tzv. hospodařících domácností. Ty tvoří společně bydlící osoby, které uvedly, že společně hospodaří, tj. společně hradí hlavní výdaje domácnosti, jako je strava, náklady na bydlení aj. Do hospodařící domácnosti patří i děti, i když samy na výdaje domácnosti nepřispívají. Mezi těmito domácnostmi dominoval počet jednočlenných domácností (25).

	Jednočlenná	Dvoučlenná	Trojčlenná	Čtyřčlenná	Pětičlenná a více
Domácnosti	25	18	19	21	20

Tabulka 16 Domácnosti v Čermné dle počtu členů, zdroj ČSÚ

25 domácností jednotlivců zahrnovalo 20 osob bydlících samostatně a 5 jednotlivců, kteří bydleli s jinou hospodářící domácností. Část z těchto domácností mohou tvořit i z hlediska ztráty bydlení rizikovější skupiny obyvatel, například samostatně žijící senioři.

Dále bylo v roce 2011 mezi 103 hospodářícími domácnostmi celkem 75 tzv. rodinných domácností. Rodinná domácnost představuje pojem, který zavedl Nový občanský zákoník a nahrazuje dosavadní označení „společná domácnost“. Pojem vyjadřuje zejména dědické náležitosti apod. **56 domácností z předchozího celkového počtu tvořily úplné rodiny a 15 rodiny neúplné. U 3 neúplných rodin byl, dle dat a metodiky ČSÚ, v čele rodiny muž a ve 12 případech v čele rodiny žena.** Podobně jako v případě jednočlenných domácností, i v případě neúplných rodin můžeme hovořit o vyšší ohroženosti sociálními riziky takových rodin, a to zejména v případě neúplné rodiny s jedním rodičem a závislým dítětem nebo dětmi. Jak již bylo zmíněno výše, tyto domácnosti jsou ze statistického hlediska nejvíce ohroženy bytovou nouzí, respektive vysokým zatížením nákladů na bydlení k poměru vůči příjmům (srov. Šimíková, Vyhliďal, 2015).

Bytová politika a bytový fond ve Vítkově

Další kapitola popisuje bytovou politiku města, její budoucí cíle a bytový fond ve vlastnictví města.

Současná bytová politika

Vítkov disponuje relativně velkým bytovým fondem ve vlastnictví města, jehož parametry podrobněji uvádíme níže. Nájemní bytová politika v městských bytech je upravena zejména dokumentem Pravidla pro pronájem bytů ve vlastnictví Města Vítkova. O městský byt ve Vítkově si, dle tohoto dokumentu, může zažádat kdokoli, kdo splní několik nutných podmínek.

- Zásadní je nejméně dvouletý trvalý pobyt ve městě nebo podobně dlouhá doba podnikání nebo pracovního poměru ve Vítkově.
- Podmínkou je i bezdlužnost vůči městu.
- Žadatel musí být zletilý a nesmí vlastnit jiná obydlí.

Kromě dalších podmínek, může dojít k vyřazení uchazeče o byt z pořadníku i seznamu uchazečů tehdy, když žadatel porušuje vyhlášky či nařízení Města Vítkova (například ty vztahující se k veřejnému pořádku, občanskému soužití nebo dobrým mravům). Skutečnost o vyřazení, ale i zařazení na seznam uchazečů je oznamována písemně.

Návrh bytového pořadníku sestavuje na období šesti kalendářních měsíců bytová komise. Při sestavování se přihlíží k datu podání jednotlivých žádostí, zdravotnímu stavu a bytovým poměrům žadatelů, počtu dětí apod. Návrh pořadníku je 20 dní veřejně vystaven k připomínkování občanům. Návrh schvaluje Rada města Vítkova.

Mimořádné přidělení bytu mimo pořadník je možné ve specifických situacích, které jsou vyjmenované v Pravidlech pro pronájem bytů v článku č. 5. Výjimku a i konečné rozhodnutí o pronájmu městského bytu musí schválit Rada města Vítkova. Mimořádné přidělení může nastat například tehdy, když žadatelův stávající byt prokazatelně poškozuje zdraví obyvatel apod.

Nájemní smlouva se s nájemníky v městských bytech uzavírá na dobu určitou jednoho roku. Pakliže nájemník po celou dobu neporušuje domovní řád, neničí městský majetek a řádně platí nájemné, je mu smlouva prodloužena znovu na dobu jednoho roku. V případě, kdy má nájemník dluh na nájemném, existuje několik možností, jakým způsobem bude město v dalším pronajímání postupovat.

Již při podpisu žádosti o byt souhlasí žadatel s ujednáním o peněžitě jistotě, která musí být složena nejpozději do uzavření nájemní smlouvy (netýká se přidělení bytu v domě pro občany se zdravotním anebo sociálním handicapem). Výše jistoty je stanovena ve výši trojnásobku měsíčního nájemného.

Byty pro občany se zdravotním anebo sociálním handicapem (Bezručova 620, Budišovská 877 a Lidická 608) jsou vyčleněny ze standardního pořadníku a slouží pouze k uspokojování bytových potřeb jasně specifikovaných CS (pro tyto byty je vytvořen i zvláštní formulář „Žádost o přidělení bytu v domě s pečovatelskou službou nebo bytu pro seniory“). Byty v domě na Bezručové 619 byly v minulosti v obdobném režimu, ale v době výzkumu již byly po době udržitelnosti, tudíž lze do těchto bytů v současné době ubytovat kohokoli, nejen lidi z cílové skupiny.

Od roku 2007 existuje ve městě tzv. Fond rozvoje bydlení města Vítkova. Ten souží na zvelebování obytných budov a zvyšování kvality bydlení ve Vítkově. Nakládání s fondem upravuje dokument Pravidla tvorby a užití Fondu rozvoje bydlení města Vítkova.

Prostředky fondu mohou být poskytnuty pouze ve formě úvěru při nejmenším úroku 1 % a nejdelší dobou splatnosti 10 let. Prostředky fondu mohou být využity přímo městem na opravy městského bytového fondu nebo soukromými subjekty na úpravu a rekonstrukce obytných budov a bytů. Předložené žádosti o zápůjčky vyhodnotí rada města a výsledky výběrového řízení jsou dále schváleny zastupitelstvem.

Město Vítkov má možnost pozitivně ovlivňovat nepříznivé životní situace občanů prostřednictvím zřízené azylové ubytovny. Přejícné ubytování v azylové ubytovně ve Vítkově je ubytovací službou, ale nejedná se o sociální službu dle zákona o sociálních službách. Ubytovna slouží pouze občanům v nepříznivé životní situaci s trvalým pobytem ve Vítkově (výjimečně lze využít i pro občany z obcí ve správě ORP).

Ubytovna má dvě místnosti, každá je pro dvě osoby. K dispozici je společné sociální a hygienické zařízení. Za ubytování se vybírá poplatek 100 Kč/noc + DPH. V azylové ubytovně může být provedena hygiena osob bez přístřeší za poplatek 20 Kč/očista. Fungování ubytovny upravuje dokument Pravidla využívání Azylové ubytovny ve Vítkově.

Bytový fond města Vítkova

V majetku města je v současnosti 347 bytů. Což je přibližně 17,7 % z celkového bytového fondu ve městě. Tento podíl dává městu ještě relativně dobrou pozici při snaze ovlivňovat bytovou situaci ve městě. V obecních bytech žije celkem 731 osob, tedy přibližně 12,8 % obyvatel města. Srovnáme-li údaj s počtem nájemních bytů a osob v nich žijících dle SLDB 2011, pokrývá obecní bydlení 47 % nájemních bytů a 40 % osob bydlících v nájemních bytech.

Nájemné ve většině obecních bytů se drží na 33,10 Kč/m², tedy na velmi nízké cenové hladině, či je v některých případech dokonce nižší. Z 11 volných bytů je ve třech nutná

generální rekonstrukce. Níže uvedená tabulka blíže charakterizuje bytový fond, **celkem je ve vlastnictví města 46 domů s bytovými jednotkami.**

Adresa	Počet osob	Počet bytů	Volných bytů	Nájem/m ²
Jana Zajíce 14	13	8	1	33,10
Jana Zajíce 15	12	7	0	33,10
Opavská 18	28	9	0	33,10
Klokočov 58+79	31	12	0	28,47
Opavská 132	11	6	0	33,10
Komenského 146	22	5	0	33,10
Oderská 176	33	18	0	33,10
Oderská 178	27	17	1	33,10
Oderská 182	14	3	0	33,10
Klokočov 208	5	4	0	28,47
Oderská 214	15	9	0	33,10
Oderská 215	38	18	0	33,10
Švermova 220	11	4	1	33,10
Klokočovská 223	23	6	1	33,10
Švermova 246	6	4	0	33,10
Budišovská 251	13	7	0	33,10
Budišovská 252	9	7	0	33,10
Budišovská 253	12	8	1	33,10
Fučíkova 373	13	12	0	33,10
Nová 421	21	7	0	33,10
Oderská 542	11	2	0	33,10
Oderská 543	23	5	0	33,10
Bezručova 619	13	10	0	23,81
Bezručova 620	3	7	1	17,62-23,81
Husova 630	21	6	0	33,10
Husova 631	23	6	0	33,10
Husova 632	11	6	0	33,10
Vodní 635	13	5	1	33,10
Husova 640	13	6	0	33,10
Husova 641	7	6	1	33,10
Dělnická 673	4	4	1	33,10
Dělnická 674	8	4	0	33,10
Budišovská 877	62	36	0	33,10
Selská 944	46	18	0	33,10
Selská 948	27	11	1	33,10
Selská 949	29	11	0	33,10
Komenského 754	9	4	0	28,59-33,10
Wolkerova 467+Klokočov 467+Opavská 911+Dělnická 746	7	5	0	33,10
Švermova 243	14	7	0	28,59-33,10
Selská 312	13	4	0	28,59-33,10
Lidická 608	7	7	1	17,62-23,81
Podhradí 2020	7	6	0	35,51
Celkem	731	347	11	17,62-35,51

Tabulka 17 Bytový fond města Vítkova, zdroj SBF Vítkov, vlastní zpracování

Tématu domů, či bytových jednotek, obývaných nájemníky, kteří jsou (nebo jsou vnímáni) jako ohrožení sociálním vyloučením, bude věnována pozornost dále. A to v kapitole, která se zabývá potenciálními cílovými skupinami sociálního bydlení. Stejně tak problematice dluhů nájemníků v městských bytech a řešení vzniklých dluhů ze strany města. Tabulka 23 potom ještě specifikuje bytový fond dle dispozic bytů.

Velikost bytu	1+1	2+1	3+1	4+1
Vítkov	59	214	51	2
Klokočov	0	5	10	0
Podhradí	6	-	-	-

Tabulka 18 Bytový fond města Vítkova dle dispozic, zdroj MÚ Vítkov

Přidělování městských bytů

Ke konci roku 2018 bylo evidováno celkem 56 žádostí o byt. Nových žádostí o byt bylo zařazeno a schváleno celkem 29. Následné tabulky potom specifikují počty žadatelů k minulému roku.

Evidované počty žádostí o byt k 30. 11. 2018	celkem	1+1	2+1	3+1
Počty evidovaných žádostí	56	19	24	13
Vyřazeno z evidence v r. 2018	24	5	12	7

Tabulka 19 Žádosti o byt, zdroj MÚ Vítkov

Bytová komise při RM v roce 2018 projednala	Celkem	zařazeno-schváleno	nezařazeno-neschváleno
- žádostí o byt	37	29	8
- žádostí o výměnu bytu	1	1	0
- žádostí o podnájem bytu	2	2	0
- žádostí o přechod práva nájmu bytu	2	2	0

Tabulka 20 Činnost bytové komise, zdroj MÚ Vítkov

Plány a cíle města Vítkova v oblasti bydlení

Podrobná data k privatizaci a vývoji počtu bytů nejsou k dispozici. Dle kvalifikovaného odhadu pracovnice SBF však mělo **město v 90. letech k dispozici cca 748 bytů. Většina bytů, kromě demolice dvou domů o devíti bytech, byla prodána v privatizaci. Jednalo se tedy pravděpodobně o mírně nadpoloviční většinu bytů, které byly zprivatizovány.** Nyní se privatizace dle dostupných informací již dále neplánuje (vyjma možné doprodeje v domech, které jsou již odkoupeny původními nájemníky v řádu jednotek).

Strategický plán sociálního začleňování na roky 2017 až 2019 počítá ve Vítkově v oblasti bydlení především s rozvojem tzv. sociálního bydlení. Cílem bylo vybudování nebo rekonstrukce 26 sociálních bytů pro 97 osob. Odhadované náklady na vybudování sociálního bydlení představovaly 23 285 000 Kč z prostředků Integrovaného regionálního operačního programu. V návaznosti na sociální bydlení je cílem i komplexní podpora osob, která bude mít za cíl zvýšení sociálních kompetencí k přístupu a udržení bydlení.

Podpora bude spočívat v zajištění terénních pracovníků a navazujících služeb, které budou osoby ohrožené ztrátou bydlení motivovat k aktivnímu řešení krizových životních situací.

Sociální byty povedou ke zlepšení životní situace současných obyvatel sociálně vyloučených lokalit a budou zároveň alternativou k přítomným soukromým ubytovnám, které jsou často pro lidi ohrožené ztrátou bydlení jednou z mála možností jak uniknout před bezdomovectvím. Nové sociální byty by tak dle zmíněného strategického dokumentu měly být otevřené široce pojaté cílové skupině zahrnující např. samozivitele s dětmi, samostatně žijící seniory, lidi bydlící v současné době v domech tzv. obchodníků s chudobou aj. Původní cíle v oblasti sociálního bydlení ale byly sníženy, viz níže.

K vytvoření sociálního bydlení se zavazoval strategický dokument Akční plán města Vítkova na léta 2015 až 2018, který jako vhodné řešení zmiňoval rekonstrukci vytipovaných bytových domů. Na předchozí dokument navázal aktuální Akční plán na roky 2019 až 2022, který také zmiňuje zbudování sociálního bydlení a přidává i konkrétní již provedené kroky: „Projekčně připraveno k rekonstrukci 6 bytových domů, jsou i platná stavební povolení. Podány žádosti o dotaci z IROP na rekonstrukci 3 bytových domů.“

Podobně i Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb města Vítkova na období 2015 až 2020 plánuje vytvoření sociálního bydlení a návazných sociálních služeb vedoucích k udržení bydlení.

Koncepce přípravy na stárnutí populace ve Vítkově z roku 2018 zmiňuje nutnost vytvoření nejméně 50 tzv. nízkobariérových nebo bezbariérových bytů ve Vítkově v horizontu 5 až 10 let. Tyto byty by měly reagovat především na předpokládané stárnutí populace a měly by u osob seniorského věku zabránit navyšování čekací doby na byt. Dokument upozorňuje, že by byty nemusely být nutně městské, ale například by se mohlo jednat i o novou komerční výstavbu ve vhodné lokalitě či jiné vlastnické formy bydlení. Vznik bytů je v koncepci zahrnut mezi tzv. klíčová opatření k prioritní realizaci. Jak dále uvádí zmíněná Koncepce, je třeba také navýšit kapacitu pobytových sociálních služeb o 50 lůžek a dále každých 5 let navyšovat jejich kapacitu o cca 10 %.

Ve městě se v současné době staví pouze rodinné domy, přičemž v územním plánu možnosti pro novou výstavbu jsou, většina pozemků je ale v rukou soukromých

majitelů. S tím je spojen potom problém zasíťování pozemků. Město připravilo jednu lokalitu pro výstavbu rodinných domů, kde se již začalo stavět.

Bytová politika tak z pohledu politických reprezentantů dává v současnosti možnost bud'ťo k rekonstrukcím stávajících objektů. Nebo pro novou výstavbu, pro ni jsou přitom ale vhodné pouze dvě lokality ve vlastnictví města umožňující postavit nový objekt/dům.

Do statistiky bytů města nebyl zahrnut jeden dům, který město koupilo a bude rekonstruován z dotace na sociální bydlení, se čtyřmi bytovými jednotkami, objekt na Lesní 147. **Původní záměr ze SPSZ byl přitom zúžen a byla podána žádost o dotaci pouze na rekonstrukci tří bytových domů s celkem 13 bytovými jednotkami.** Kromě objektu na Lesní se ještě jedná o domy na Švermové 220 a Komenského 146.

O přiznání dotace, zatím nebylo rozhodnuto (na každý objekt byla podaná samostatná žádost v rámci operačního programu IROP, ve výzvě č. 80, Sociální bydlení pro sociálně vyloučené lokality II.).

Potenciální cílová skupina sociálního a dostupného bydlení ve Vítkově

Sociální bydlení primárně cílí na skupiny, pro něž je získat si bydlení na běžném trhu obtížně dostupné. Sociální bydlení potom může znamenat snížení hladiny nájemného. Cenová hladina nájemného v městských bytech je přitom na úrovni, kterou z tohoto hlediska nemá význam snižovat.

Sociální bydlení definuje především ale kritérium výběru. Určujícím kritériem je bytová nouze, která znamená, že domácnost nemá zajištěno bydlení, které odpovídá standardům naší společnosti. Nebo je ohrožena jeho ztrátou. Pro sociální bydlení je přitom důležité zajistit dostupnost podpory formou sociální práce.

Dostupné bydlení obce přitom může cílit na další cílové skupiny, které mají specifické potřeby v oblasti bydlení, kde je důležitá podpora ze strany obce či státu. Nebo na další skupiny, které si určí obec, z hlediska svých strategických zájmů a cílů. Může se jednat o podporu pro získávání zaměstnanců pro práci ve veřejném sektoru či důležitých odvětvích soukromého sektoru v obci (například práce lékaře či učitele).

Legislativní pojmy, které by blíže určovaly parametry „dostupného“ či „sociálního“ bydlení, doposud neexistují. Je třeba zodpovědět otázku dostupnosti bydlení na soukromém trhu a zohlednit přitom i dosavadní praxe přidělování obecních bytů. **Pokud je bydlení obtížně dostupné pro nízkopříjmové skupiny obyvatel, jeho dostupnost pro osoby sociálně vyloučené s dalšími kumulovanými bariérami kromě příjmu, je ještě nižší.**

Tato kapitola dále pojedná o problému dostupnosti bydlení a potom o potenciálních cílových skupinách sociálního či dostupného bydlení. S tím, že tato analýza se zaměřuje především na oblast sociálního vyloučení a bytové nouze, tedy bydlení sociální. Přitom chápání těchto pojmů ale nemusí být zcela ohraničené a cílem sociálního bydlení je obvykle přechod do jiné formy: dostupného, obecního bydlení či bydlení na soukromém trhu.

Dostupnost bydlení ve Vítkově

Cenové mapy nájmu mají v současné době již pouze orientační hodnotu a jsou provozovány Asociací realitních kanceláří. Data jsou získávána od realitních kanceláří, případné extrémní odchylky jsou prověřeny regionálními inspektory projektu.

Cenová mapa vypočítala průměrnou cenu nájmu ve Vítkově na zhruba 41 až 46 Kč/m2. Prodejní ceny bytů se pohybovaly zhruba od Kč/m2 11000 do 12500 Kč/m2. Průměrná prodejní cena domu byla 25773 Kč/ m2. **Cenová mapa ale zahrnuje i nájemné v městských bytech.**

V sousedním Budišově byla průměrná cena nájmu vyčíslena na 48 Kč/m2, prodejní cena bytu 10000 až 11600 Kč/m2, prodejní cena domu nebyla uvedena. Vyšší ceny se obecně nacházely především v obcích blíže k větším regionálním centrům, zejména k Opavě a Ostravě, případně v obcích, které, třebaže byly podobně daleko od Opavy jako Vítkov, měly výrazně lepší dopravní spojení.

Oslovená opavská realitní kancelář, která působí v této oblasti, přitom zodpověděla dotaz na dostupnost nájemního bydlení ve městě takto: „*Velmi malé možnosti a to nejen pro sociálně znevýhodněné osoby.*“ S tím, že nabídku bytů k pronájmu neregistruje, pouze nabízí několik nemovitostí k prodeji.

Možnosti k pronájmu soukromých bytů jsou omezené i dle jiných informantů. A navíc se v rozhovorech často objevovala informace o menších šancích pro zájemce řad z Romů kvůli existenci zažitých stereotypů a předsudků mimo oblast „obchodu s chudobou“, který se zaměřuje právě na chudé domácnosti, často z řad Romů. Problém tedy nepředstavuje cenová dostupnost nájemního bydlení, ale omezenost nabídky k pronájmu bytů na soukromém trhu.

Obyvatelé ohrožení chudobou a sociálním vyloučením

Níže jsou obsaženy informace k substandardnímu bydlení a dalším indikátorům zasažení chudobou a sociálním vyloučením ve Vítkově.

Substandardní bydlení ve Vítkově

Ve Vítkově žije několik osob bez domova, bez střechy nad hlavou, či v provizorním přístřešku. V rámci terénního šetření jsme narazili na osoby, u kterých se dalo předpokládat, že se jedná o osoby bez domova. Dle informací Odboru sociálních věcí je jejich počet malý, v řádu jednotlivců, s některými z nich jsou jeho pracovníci v kontaktu. O něco vyšší může být počet osob bez možnosti stálého bydlení, kteří ale patří mezi skrytou populaci lidí bez domova a nejsou nuceni přespávat „na ulici“, ale využívají možnosti dočasného bydlení u známých apod.

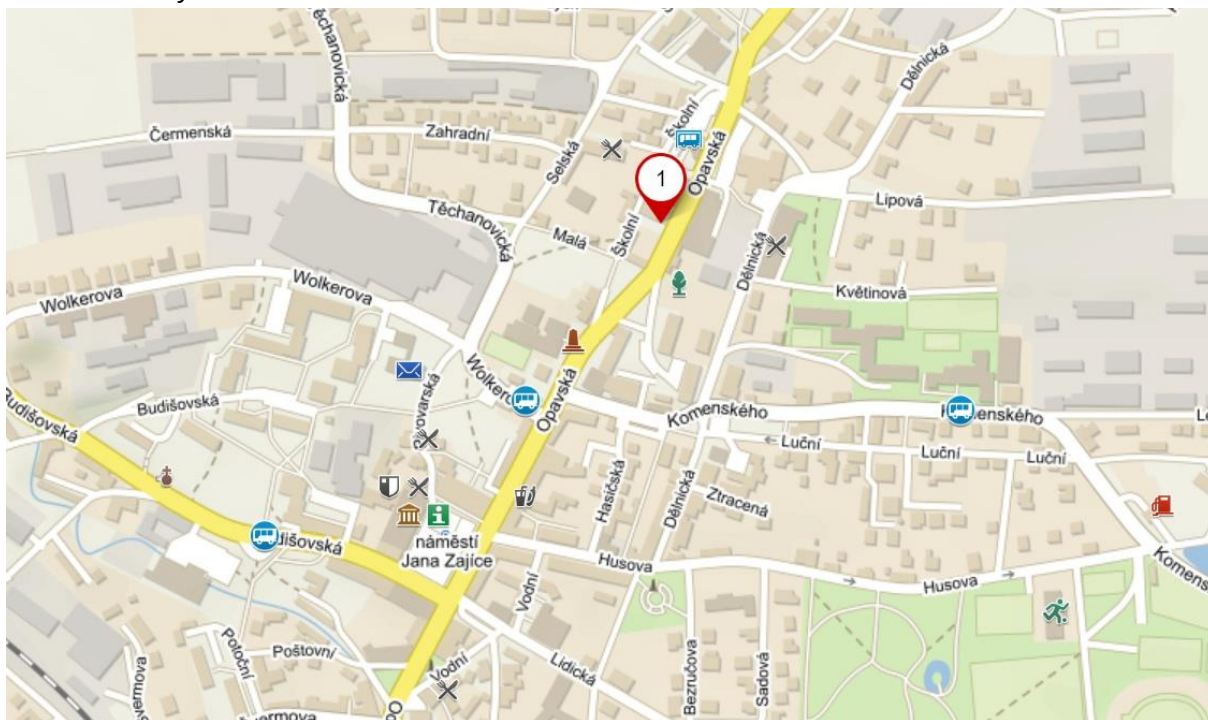
Není zde také žádná sociální služba přímo cílící na osoby bez přístřeší (kromě krizové pomoci, kterou nabízí azylová ubytovna, ta ale není registrována jako sociální služba). Tento problém tedy existuje, dle dostupných informací ale není v kontextu města tolik palčivý.⁹ Co je na Vítkovsku zásadnějším tématem, jsou ubytovny a nestandardní pronájmy.¹⁰

⁹ I tak je ale důležité umět nabídnout lidem v této situaci pomoc v rámci existujících sociálních služeb či sociální práce na obci.

¹⁰ Z hlediska typologie ETHOS je bydlení na ubytovně formou bezdomovectví. Nestandardní pronájmy přitom mohou spadat do kategorie vyloučení z bydlení, ne bezdomovectví. V realitě současného

Ubytovny a nestandardní pronájmy ve Vítkově

Sociální vyloučení se ve Vítkově týká zejména městských bytů. Známá je pouze jedna soukromá ubytovna.

Obrazek 2 Soukromé ubytovací kapacity CS ve Vítkově, podkladový materiál z Mapy.cz, staženo 1/2019

Odboru sociálních věcí ve Vítkově byla 29. 5. 2018 doručena oficiální žádost Města Vítkova o vyhlášení oblasti se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů na několika adresách na ulici Opavská, konkrétně se mělo jednat o č. p. 24, 25, 27, 122, 331, 342, 693, 950, 1019. Toto opatření obecné povahy bylo schváleno pouze pro č. p. 24 a 25. U ostatních adres nebyl shledán důvod k vyhlášení a část žádosti tak byla zamítnuta.

Město Vítkov argumentovalo zvýšeným počtem sociálně negativních jevů na jmenovaných adresách. Rovněž byl zmíněn zahálčivý způsob života obyvatel domů a například sklony k alkoholismu. Zatímco u adres č. p. 24 a 25 byla argumentace žadatele podpořena i tvrzeními Městské policie Vítkov, jejich statistikami přestupků a Odboru správních činností a živnostenského úřadu Města Vítkova, u ostatních adres nebyly důvody shledány relevantními.

Opavská 24, 25

Ve Vítkově byl v době výzkumu evidován jeden soukromý objekt, který sloužil k ubytování CS, a který měl některé prvky sociálně vyloučené lokality. Majitelem nemovitosti na adrese Opavská 24 a 25 je Miroslav Zdráhal, který v okolních obcích vlastní několik dalších domů s podobným využitím. Shluk budov, který dohromady tvoří dvě čísla popisná, se nachází v těsném sousedství obchodu Penny Market a autobusového nádraží. Téměř součástí objektu je i bar s hernou (licence herny měla být ukončena s koncem roku 2018). Část budov slouží jako ubytovna a část jako nájemní byty.

businessu s chudobou může být ale jediný rozdíl mezi ubytovnou a pronájmem rozdíl smluvní: smlouva o ubytování oproti velice krátkodobé nájemní smlouvě. Podmínky bydlení v „bytech“ přitom nemusí být o nic komfortnější než bydlení na ubytovně.

Navštívený byt tvořený dvěma místnostmi byl ve špatném stavu. V bytě žila početná domácnost, která uváděla, že platí za bydlení celkem 15000 Kč, k vytápění bylo využíváno dřevo (což představuje výdaje navíc). Bylo zřejmé, že i další pokoje v objektu jsou celkově přelidněné.¹¹ Dle informací sociálních pracovníků, některé z osob zde bydlících mají zdravotní znevýhodnění. Důvodem bydlení byla podle participantky nemožnost zajistit si jinou formu bydlení, než stávající.

V době výzkumu někteří informanti zmiňovali neověřené informace o možném odkupu domu soukromým subjektem a zrušení ubytovacích kapacit.

Nezmapované zůstaly byty, které se nacházely v jinak standardních domech. Příkladem může být bytové družstvo o dvou větších bytových domech, kde dle zjištěných informací ze zhruba 50 bytů bylo celkem 6 pronajímáno za neobvykle vysoký nájem sociálně znevýhodněným. Že mohou existovat další domy, byty, využívané k pronájmu sociálně znevýhodněným osobám ve Vítkově naznačuje záměr obce k vyhlášení opatření obecné povahy na další objekty na Opavské i informace z rozhovorů.

Na ulici Opavská bylo vyplaceno v září 2018 celkem 28 příspěvků na živobytí (což ale mohou z velké části pokrýt dávky vyplácené do objektu podnikatele Zdráhala a městské byty na Opavské). Pronajímání bytů sociálně znevýhodněným domácnostem, které často nemají jinou možnost bydlení, ale nemusí být nutně vnímáno negativně. Nájem bývá nadsazený, ne vždy ale musí být spojeny s nižší kvalitou bydlení či konflikty v domě.

Výše doplatku na bydlení přitom může jen velmi obtížně pokrýt náklady předražených nájmu: nájemné v místě obvyklé tvořící strop výdajů Úřadu práce se dle informací kontaktního pracoviště pohybuje mezi 52,81 – 75,31 Kč/m² na Vítkovsku, v rozhovorech se ale objevovaly informace o ještě nižších platbách Úřadu práce.

Rozporuplné informace se objevovaly také ohledně migrace. Vítkovsko je vnímáno jako oblast, která je častým cílem migrace ve spojení s obchodem s chudobou a stěhováním se za možností bydlení osob, které se nacházejí v bytové nouzi. Přesto se ale objevil i názor, že se často jedná o osoby, které dříve bydlely v městských bytech, a pro neplacení o něj přišli. V rozhovorech jsme se setkali s oběma případy.

Obyvatelé ohrožení sociálním vyloučením v městských bytech

Největší koncentrace sociálního vyloučených obyvatel je ve Vítkově v městských bytech. Jedná se o koncentraci na úrovni domů a ne na úrovni rozsáhlejších oblastí.

Jedná se, jak z pohledu osob v nepříznivé sociální situaci, tak často také z pohledu vzájemného soužití v obci, o lepší alternativu, oproti možnostem bydlení v soukromých objektech, jako například ve Vítkově zmíněný objekt na Opavské 24, 25. Přesto se v návštěvách domácností objevovaly časté stížnosti na technický stav objektů, především stav oken a způsob vytápění. V jednom případě byl dáván do souvislosti s obavami o zdravotní stav nemocného dítěte.

Přestože ústřední topení bylo dle statistiky z roku 2011 nejčastějším způsobem vytápění v domech na Vítkovsku, všechny městské byty, které byly v rámci výzkumu navštíveny, a které byly označovány jako ohrožené sociálním vyloučením (navštíveny byly pouze některé

¹¹ Dle *Vstupní analýzy* (Bedřich, 2016) zde bydlelo 75 lidí. Současný počet bytů na základě terénního šetření odhadovali jako nižší, přesto v řádu desítek obyvatel objektu.

adresy), neměly ústřední topení, ale pouze topidla na pevná paliva umístěná přímo v bytě. Tento způsob vytápění není pohodlný, je náročný na čas a může negativně působit na lidské zdraví.

Z dostupných analýz (Bedřich, 2016; Studnička, Studničková, nedatováno), našeho terénního šetření i informací SBF Vítkov, lze za domy s koncentrací sociálního vyloučení označit níže uvedené adresy. **Jedná se zároveň o domy obývané převážně Romy, tedy segregovanou formu bydlení.** Zároveň dle informací není příliš zájem o možnost bydlení v těchto domech u žadatelů o obecní byty z řad majority. Počet obyvatel v domech je dohledatelný ve výše uvedené tabulce charakterizující bytový fond města.

Adresa	Počet osob	Počet bytů	Volných bytů	Nájem/m ²
Opavská 18	28	9	0	33,10
Komenského 146	22	5	0	33,10
Oderská 182	14	3	0	33,10
Švermova 220	11	4	1	33,10
Klokočovská 223	23	6	1	33,10
Oderská 542	11	2	0	33,10
Oderská 543	23	5	0	33,10
Husova 630	21	6	0	33,10
Husova 631	23	6	0	33,10
Vodní 635	13	5	1	33,10
Celkem	189	51	3	

Tabulka 26 Domy s větší koncentrací osob ohrožených sociálním vyloučením, zdroj SBF Vítkov

Nájemníci ohrožení sociálním vyloučením či ztrátou bydlení se ale nacházejí i v jiných domech. SBF odhaduje jejich celkový počet na celkem přibližně 315. Stejně tak z pohledu bytové správy ale nutně neplatí rovnítko, že nájemník, který bydlí na některé z výše uvedených adres, musí nutně spadat do této kategorie.

Vůči dlužníkům na nájmu se užívá obvykle hrozby neprodloužením smlouvy, zkracování délky smlouvy na dobu určitou atd. Přesto je bytová správa k dlužníkům poměrně tolerantní, v případě že dlužník projeví vůli splácet. Počty vystěhovaných nájemníků z obecních bytů potom uvádí následující tabulka. Nejedná se o vysoká čísla.

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet vystěhovaných	2	8	4	2	5	0	4	2	1	3

Tabulka 27 Vystěhování nájemníci obecních bytů, zdroj SBF Vítkov

Celkově 52 osob má dluh na nájmu vyšší než 5 000 Kč, z toho 19 aktuálně bydlí v obecních bytech.

Celková výše dluhu vůči obci je 4 170 ks neuhrazených pohledávek v celkové výši 8 181 868,70 Kč. Z toho eviduje bytová správa celkový dluh 1.427.777. Kč. Dlužníci vůči obci přitom nemohou podat platnou žádost o městský byt, což byla situace i dotázaných domácností v terénním šetření mimo městské byty. **I z dalších rozhovorů vyplývá, že sociálně vyloučené osoby nemají příliš šanci dosáhnout na městský byt, respektive podat platnou žádost, především z důvodů existence dluhu vůči městu.**

Jak bylo zmíněno, bytová správa je vůči dlužníkům poměrně tolerantní, zatím se ale nepodařilo více propojit její činnost se sociálním odborem. Bydlení, přestože v domech žijí

osoby ohrožené sociálním vyloučením, tak není systematicky provázáno se sociální prací a programy prevence ztráty bydlení. Dlužníkům nejasnosti kolem délky smlouvy také mohou komplikovat výplatu dávek, což může vést k prohlubování dluhu na nájmu.

Přes nízký nájem může také pro nájemníky představovat problém technický stav budov spojený s větší energetickou náročností a náklady na teplo.

Statistiky výplat vybraných sociálních dávek

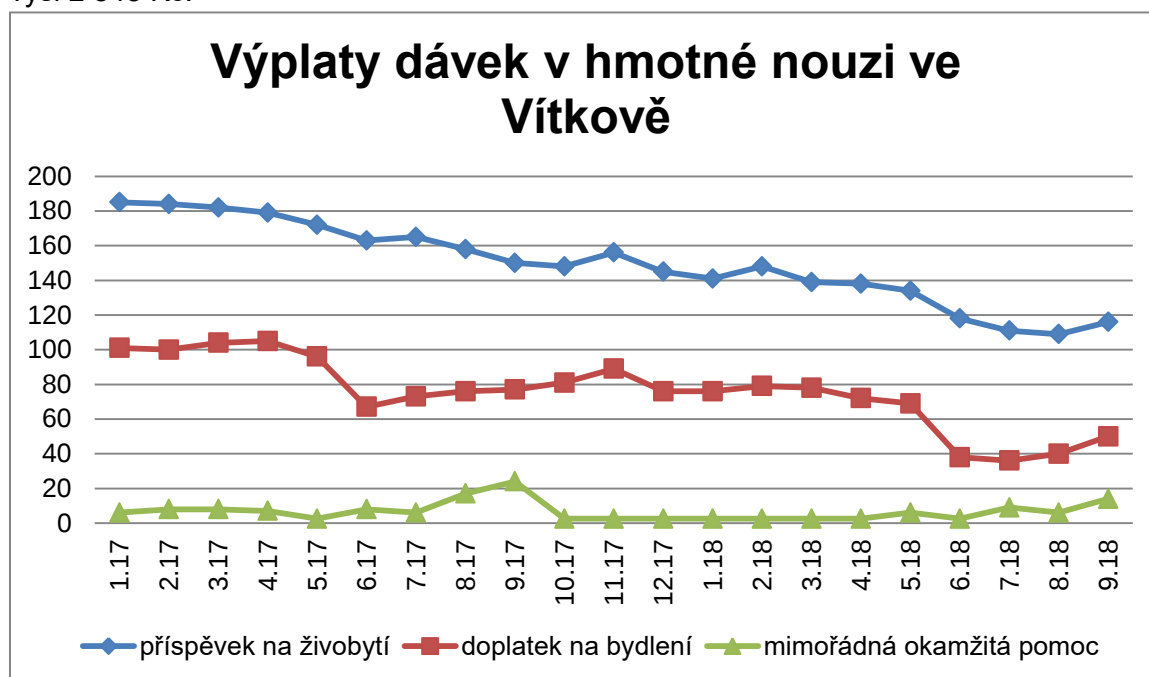
Tato podkapitola si dává za cíl zmapování současného stavu ohroženosti sociálním vyloučením ve městě Vítkov na základě dat o výplatách vybraných sociálních dávek, která byla obdržena od ÚP.

V září 2018 bylo ve Vítkově vyplaceno celkem 116 příspěvků na živobytí, 50 doplatků na bydlení a 14 dávek mimořádné okamžité pomoci. Celkový počet příjemců pomoci vyplývající z příspěvku na živobytí, tedy počet společně posuzovaných osob, byl za stejné období ve Vítkově 308, z toho 133 nezaopatřených dětí a 8 osob ve věku 65 a více let.

Celkový počet společně posuzovaných osob u doplatku na bydlení byl 105. Doplatky na bydlení byly ve Vítkově v 29 případech vyplaceny do bytů, ve 14 případech do ubytovacích zařízení a 7krát do nezjištěného typu bydlení. Celková hodnota vyplacených doplatků na bydlení činila celkem 43 400 Kč.

Mimořádná okamžitá pomoc vyplacená na území obce Vítkov za období od října 2017 do září 2018 činila celkovou sumu 196 300 Kč v 69 dávkách. Nejvíce výplat bylo na činnost dítěte, finančně nejnáročnější ale byly tzv. předměty dlouhodobé potřeby, kam putovalo 128 600 Kč.

V září 2018 bylo vyplaceno celkem 142 příspěvků na bydlení 131 příjemcům v průměrné výši 2 848 Kč.

Graf 13 Výplaty dávek v hmotné nouzi ve Vítkově, v případě výplaty do 5 dávek v měsíci byl kvůli anonymizaci využit interval 1-5, tento byl v grafu nahrazen hodnotou 2,5, zdroj ÚP

Graf 13 indikuje pokles počtu všech vyplacených dávek v hmotné nouzi ve Vítkově za období od ledna 2017 do září 2018. Zároveň lze ve všech případech pozorovat i mírný nárůst na konci sledovaného období. Obecně lze říci, že za poklesem se může nacházet komplex příčin, například stabilní úbytek všech obyvatel města, přesun sociálně vyloučených/příjemců hmotné nouze do jiných měst v České republice nebo zahraničí, ekonomická konjunktura a v neposlední řadě i úspěchy spolupráce ASZ s městem Vítkov na řešení sociálního vyloučení.

Data ÚP umožňují vygenerovat jednotlivé ulice s více než 5 vyplacenými příspěvky na živobytí. Informace za jednotlivá čísla popisná nejsou od ÚP k dispozici z důvodu ochrany osobních údajů a anonymizace příjemců. Ulice, kde jsou zaznamenány vyšší počty výplat příspěvku, jsou zároveň i místy, kde se nalézají soukromé ubytovací kapacity nebo části městského bytového fondu s vyšší koncentrací sociálně vyloučených osob.

Nejvíce vyplacených příspěvků za měsíc září roku 2019 se nacházelo na ulici Opavská, kde se nachází objekt soukromého pronajímatele Zdráhala, 24 výplat. Dalších 8 vyplacených dávek se nacházelo na ulici Oderská, kde v č. p. 182, 542 a 543 byly registrovány městské nemovitosti s některými znaky sociálně vyloučených lokalit. Podobně i ulice Švermova, se 7 vyplacenými příspěvky, kde se nacházel městský bytový dům č. p. 220 a ulice Klokočovská s 6, kde byly městské byty s prvky sociálně vyloučené lokality na č. p. 223.

Zadlužení obyvatel Vítkova

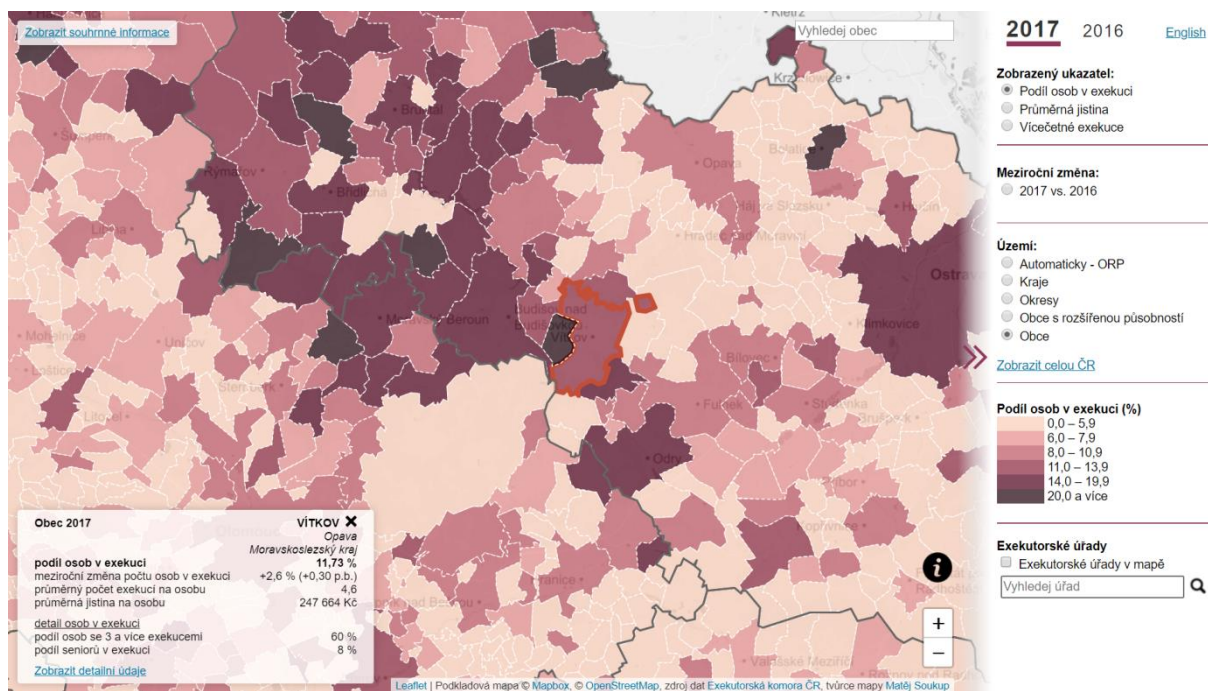
Důležitý parametr, umožňující lépe popsat sociální vyloučení a vložit problematiku bydlení do širšího kontextu, je míra zadluženosti obyvatel. Pro tento účel byly využity statistiky z otevřených zdrojů, zejména z webové stránky projektu Mapa exekucí.¹²

Dle dat projektu činil v roce 2017 počet obyvatel města Vítkova v exekuci 582 a celkový počet exekucí ve městě 2670. Podíl osob v exekuci vůči počtu obyvatel nad 15 let tak činil 11,73 %. Průměrný počet exekucí na osobu byl 4,6 a průměrná jistina na osobu 247664 Kč (medián jistiny na osobu 70993 Kč). Podíl exekuvaných osob ve věkové kategorii 18 až 29 let činil 13 %. Podíl seniorů z celkového počtu exekuvaných ve městě byl 8 % a nebyly evidovány žádné děti, ani mladiství. Nejčastěji měli lidé 3 až 9 exekucí. Takových bylo 49 %. 1 exekuci mělo 24 % a mezi 10 až 29 exekucemi mělo 11 % z celkového počtu exekuvaných. 2 exekuce mělo 16 %. Osoby s více než 30 exekucemi nebyly v roce 2017 ve Vítkově evidovány.

Mezi lety 2016 a 2017 došlo k meziročnímu nárůstu celkového počtu osob v exekuci o 2,6 % (v roce 2017 bylo o 15 osob v exekuci více než v předchozím roce).

Mapa na obrázku 4 ukazuje celkový podíl osob v exekuci v roce 2017 v jednotlivých obcích. Barevné škála určuje míru zadlužení, resp. procentuální podíl osob v exekuci, viz legenda na pravé straně mapy. Oranžovou barvou je ohraničen Vítkov.

¹² Dostupné online na <http://mapaexekuci.cz/>

Obrázek 3 Podíly osob v exekuci za jednotlivé obce, zdroj Mapa exekucí, staženo 1/2019

V roce 2016 bylo ve Vítkově evidováno celkem 45 osob, na jejichž nemovitosti bylo vázáno zástavní právo exekutorské. Celkem se jednalo o 60,4 nemovitostí. Někteří z těchto lidí mohou být bezprostředně ohroženi ztrátou bydlení. Dotázaní institucionální aktéři se shodovali, že zadlužení a exekuce jsou jedním z nejpodstatnějších problémů v sociálně vyloučených lokalitách ve Vítkově. Mnoho rodin v sociálně vyloučených lokalitách, se kterými výzkumníci hovořili, mělo hned několik exekucí.

Závěr: podoba chudoby a vyloučení ve Vítkově

Z rozhovorů lze odvodit vzájemné napětí v mezietnických vztazích mezi majoritou a Romy a s tím související dělení na my a oni. Důsledkem je prostorová segregace a pro oblast bydlení také velké riziko etnické diskriminace na trhu s bydlením pro zájemce z řad Romů. Sociální vyloučení je přitom místními chápáno především jako „otázka Romů.“

Zkusme si ale nejdříve shrnout základní data:

V září 2018 bylo závislých na příjmu z příspěvku na živobytí 308 osob včetně 133 dětí. Osob dlouhodobě nezaměstnaných (12 měsíců a více) bylo 108. Od dubna do října přitom bylo sankčně vyřazeno z evidence uchazečů o zaměstnání 52 osob, z toho 11 pobíralo příjem z hmotné nouze. **Předlužených osob, s třemi a více exekucemi přitom je dle dat z roku 2017 celkem 349.** Jejich situace ale dopadá na další členy domácnosti, včetně nezletilých dětí. **V sociálně vyloučených lokalitách v městských bytech, obývaných převážně Romy přitom žije (oficiálně) 187 osob.** V některých domácnostech ale mohou být další nepřihlášení obyvatelé a další osoby žijí v sociálně vyloučené lokalitě na Opavské 24, 25.

Z těchto informací lze odhadovat, že sociální vyloučení může zasahovat také mimo romskou populaci. Vítkov je oblast, kde hladina mezd, možnosti pracovního uplatnění či dojíždění za prací vzhledem k dopravní dostupnosti nejsou příznivé. **Dle kvalifikovaného odhadu pracovníku dluhové poradny ve Vítkově, kterou provozuje Charita Odry, bylo z jejich 184 klientů za rok 2018 Romů jenom 30 %.**

Počet osob ohrožených sociálním vyloučením ve Vítkově je poměrně vysoký, vycházíme-li z objektivních indikátorů chudoby i počtu osob v sociálně vyloučených lokalitách (respektive domech). Výhodou pro bytovou politiku ale je, že velká část z nich žije v obecních bytech. Přesto tématem může být zvyšování kvality bytového fondu a především větší provázanost se sociální prací. Potom také segregace v bydlení a zlepšení vzájemného soužití Romů a majority. Je třeba též řešit bytovou situaci obyvatel bydlících v objektu na Opavské, na který bylo vyhlášeno OOP, zejména těch s trvalým bydlištěm v obci. Potom by také mohlo mít svůj význam větší zaměření na problémy/potřeby chudých a vyloučených z řad majority (nejen) v oblasti bydlení.

Další cílové skupiny sociálního a dostupného bydlení

Dále jsou diskutovány další tematické oblasti: rodiny, seniorů a zdravotně znevýhodněných. Jednotlivé cílové skupiny jsou přitom námi zvolené na základě toho, jakým způsobem se o cílových skupinách obvykle uvažuje, v realitě se ale mohou samozřejmě navzájem prostupovat: rodina může žít v substandardním bydlení, stejně tak například osoba s duševním onemocněním. Takto chápané cílové skupiny zasluhují jistě svoji pozornost i podporu. Ne vždy se ale musí jednat o sociální bydlení. Vhodnější může být dostupné bydlení nebo další formy podporovaného bydlení či podpory ze strany obce či státu v řešení bytové situace.

Rodiny a mladí dospělí

Tuto oblast řeší v rámci své působnosti OSPOD Vítkov a také příspěvková organizace Tunnel Vítkov. Má registrované sociální služby nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi. Velký přínos by tato organizace viděla v zavedení programů sociálního bydlení.

Sociální pracovníci pracující s rodinami přitom vnímají životní podmínky u soukromých pronajímatelů (v rámci ORP Vítkov) jako nevhodné pro rodiny, obvykle spojené se zcela nevyhovujícím technickým stavem bytu, objektu. Často řeší i základní životní potřeby, kdy chybí finance na jídlo, dopravu do školy atd. Na městské bydlení ale tito klienti dle informací nedosáhnou, především z důvodů nesplnění podmínek podání platné žádosti (především dluh vůči městu). Jiné bydlení, než u pronajímatelů zaměřených na chudé domácnosti není dostupné (nedostatek nabídky, kauce, etnická diskriminace).

Z tabulky 29, která eviduje počet klientů SAS pro rodiny s dětmi, vidíme nárůst klientů i zakázek v oblasti bydlení. Zkušenost s terénní prací s rodinami přitom můžou využít programy sociálního bydlení při zavádění sociální práce v oblasti bydlení.

	Počet rodin ve Vítkově	Z toho důležitá oblast zakázky v bydlení
2016	11	1
2017	10	8
2017	23	12

Tabulka 28 Evidence SAS Tunnel Vítkov, zdroj: Tunnel Vítkov

Další důležitým tématem je ústavní výchova. V blízkém okolí Vítkova jsou přitom 3 dětské domovy. Ke konci roku 2018 bylo v ústavní péči 16 dětí, v pěstounské péči 24 dětí, v péči poručníka 6 dětí, v péči jiné fyzické osoby 4 děti, dle informací OSPOD Vítkov (informace za

celé ORP). V letech 2014 – 2018 dle informací OSPOD byla ukončena ústavní výchova z důvodu zletilosti v 13 případech.

Z nich 2 děti pobývaly v ÚV i po zletilosti, jelikož se děti neměly kam vrátit a měly zájem dokončit studium. Ostatní děti z ÚV se vrací do biologické rodiny.¹³ Dětské domovy přitom mohou opouštět i mladí dospělí, kteří nejsou v evidenci OSPOD Vítkov a mohli by mít zájem zůstat v lokalitě. V uvedeném období byla PP ukončena z důvodu zletilosti u 5 dětí, všechny děti zůstaly v náhradní rodině i po zletilosti.

To jsou informace za celé ORP, v samotném Vítkově, vycházíme-li z dávek státní sociální podpory určené pro pěstouny, je vypláceno 14 těchto dávek pro pěstouny (tato data byla poptávána společně s informacemi o dalších sociálních dávkách).

Problémem rodin nemusí být jen sociální vyloučení, ale také nízké příjmy (zejména společně s vysokými výdaji na bydlení). Přídavek na dítě pobíralo ve Vítkově 315 domácností. Ve Vítkově je přitom 1166 domácností úplné rodiny a 320 rodin neúplné. A bytová politika by si měla všímat také potřeb rodin s nižšími příjmy.

V rozhovoru byl také tematizován problém (obecné) dostupnosti bydlení pro mladé. Pro osoby, které se chtějí osamostatnit, nebo založit partnerské soužití či rodinu. Pořadníky na obecní byty jsou vnímány jako nejisté a dlouhé. Nabídka pronájmů na soukromém trhu jako zcela nedostatečná (je-li vůbec, nebyl přitom zdůrazňován problém vysoké ceny). Hypotéky a vlastnické bydlení jako cenově nedostupné.

Na tuto otázku výzkum nebyl zaměřen, ale byl tematizován například pracovníky v sociální oblasti, kterých se týkal (také ale například pracovníci Dětského domova v rámci výzkumu v Budišově). Toto téma by zasluhovalo další zkoumání a širší šetření mezi veřejností. **Téma startovacích bytů pro mladé obyvatele města a také mladé dospělé opouštějící ústavní výchovu či pěstounskou péči, se ale ukazuje jako jedno z prioritních.** Část mladých opouštějících náhradní výchovu přitom může vzhledem k životní situaci potřebovat také podporu spojenou se sociálním bydlením.

Senioři

Oblast seniorů a jejich potřeb v bytové oblasti je již poměrně zmapována díky *Koncepci přípravy na stárnutí populace ve Vítkově na období následujících 15 let* (Město Vítkov, 2018).

Odhaduje počet samostatně žijících osob nad 65 let věku na necelých 450. Odhad je založený na celorepublikovém výzkumu provedeném v rámci projektu Kvalita života českých seniorů z roku 2014, který tvrdí, že 35 % seniorů žije zcela osamoceně ve vlastních bytech a na demografických datech. Osamělí senioři patří přitom mezi skupinu nejvíce zatíženou poměry nákladů na bydlení vůči příjmům (srov. Šimíková, Vyhlídal, 2015).

Jsou tedy důležitou cílovou skupinou prevence ztráty bydlení (nejen) v obecních bytech. V tíživé sociální situaci dle informantky pracující s cílovou skupinou se mohou ocitnout osamělí senioři bez rodin s nízkými důchody. Situaci může potom ještě zkomplikovat náhlé zhoršení zdravotního stavu a ztráta soběstačnosti.

¹³ Dle zjištění z jiných výzkumů prováděných v této oblasti (např. Stanoev, 2018), ale návrat do původní rodiny může být velmi nejistý a rizikový.

Dokument také zmiňuje nutnost vytvoření nejméně 50 tzv. nízkobariérových nebo bezbariérových bytů ve Vítkově v horizontu 5 až 10 let. Tyto byty by měly reagovat především na předpokládané stárnutí populace a měly by u osob seniorského věku zabránit navyšování čekací doby na byt. Je třeba také navýšit kapacitu pobytových sociálních služeb (ta je v současnosti naplněna) o 50 lůžek a dále každých 5 let navyšovat jejich kapacitu o cca 10 %. Vedle toho mezi cíli uvádí potřebu navýšit terénní služby. Které jsou důležité z důvodu setrvání seniorů v domácím prostředí.

Existují byty pro občany se zdravotním anebo sociálním handicapem (Bezručova 620, Budišovská 877 a Lidická 608), jejichž zvláštní pořadník vede sociální odbor. A slouží pouze k uspokojování bytových potřeb jasně specifikovaných CS. Dle informací z rozhovorů se v nich nacházejí ale pouze dva skutečně bezbariérové byty.

Dle informací sociálního odboru je v pořadníku nyní 28 aktuálních žádostí pro byty v režimu DPS (1 byla vyřazena kvůli tomu, že žadatel neměl 100 Kč na zaplacení poplatku). Tabulka 29 potom zachycuje počty přidělených bytů v uplynulých letech.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet přidělených bytů	2	3	2	3	3	2	6

Tabulka 29 Počty přidělených bytů v režimu DPS, zdroj: MÚ Vítkov

Osoby zdravotně znevýhodněné

Zatím nejméně zmapované jsou pravděpodobně bytové potřeby osob se zdravotním znevýhodněním. Ve městě existují terénní, ambulantní i pobytové sociální služby pro zdravotně znevýhodněné. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb města Vítkova na období 2015 až 2020* (Město Vítkov, 2015) přitom zmiňuje výše naznačenou potřebu zvýšit počet bezbariérových bytů.

Ve Vítkově je přitom 214 osob s průkazem OZP a 133 osob pobírá příspěvek na mobilitu (k 9/2018). Následující tabulka potom zachycuje příjemce příspěvku na péči, tedy osob se sníženou soběstačností, ve Vítkově. Celkem jich je 299.

I. st. závislosti	98
II. st. závislosti	83
III. st. závislosti	69
IV. st. závislosti	49
Celkem	299

Tabulka 30 Příspěvek na péči Vítkov k 9/2018, zdroj: ÚP

Fokus Opava poskytuje služby sociální rehabilitace osobám s duševním onemocněním a s mentálním handicapem. Tato služba s vazbou na cílovou skupinu osob s duševním onemocněním může plnit také preventivní roli ve vztahu k riziku ztráty bydlení a podporovat možnost fungování osob s tímto onemocněním v přirozeném prostředí. V obci existuje sociální služba Chráněné bydlení Vítkov o kapacitě 12 lůžek.

Komunitní plán počítá také s vytvořením terénního týmu pro tuto cílovou skupinu. Tento přístup k sociální pomoci je v souladu se *Strategií reformy psychiatrické péče* (MZ, 2013) a postupně by, v souladu s cíli reformy psychiatrické péče měl narůstat význam sociálního

sektoru v pomoci duševně nemocným. Přičemž důležitou a špatně ošetřenou oblastí potřeb osob s tímto onemocněním se ukazuje často právě oblast bydlení.

V této oblasti by tedy vedle rozšíření kapacit bezbariérových bytů bylo vhodné zapojit do procesu plánování sociálního bydlení ve Vítkově i poskytovatele služeb pro osoby s duševním onemocněním.

Doporučení pro bytovou politiku

Výzkumná zpráva obsahuje informace mapující bytovou problematiku a sociální oblast. Byly získané na základě shromažďování a poptávání statistických údajů, rozhovorů s institucionálními aktéry i zástupci cílové skupiny a mapování situace v terénu. Podkladová analýza se zaměřuje na sociální oblast, obsahuje ale i informace využitelné i pro plánování bytové politiky obce v nejširším slova smyslu. V závěru části zaměřující se na situaci ve Vítkově jsou formulována doporučení pro praxi. Nejprve pro sociální oblast, potom obecná doporučení pro bytovou politiku.

Doporučení pro sociální oblast

1. Větší propojení sociální práce a bytové politiky obce. Sociální práce může sloužit jako efektivní nástroj k snižování výše dluhu za nájem, počtu vystěhovaných osob či zhoršování technického stavu bytů. V některých obcích je běžně nastavena výměna informací mezi bytovým a sociálním odborem o dlužnících na obecních bytech. Tato výměna informací u existujících dlužníků, kteří mají krátké smlouvy je přitom zcela bez jakýchkoliv komplikací a pochybností, pokud podepíší souhlas s předáváním informací současně s dalším prodloužením nájemní smlouvy. Bytový odbor (či správa) města předá informaci o dlužníkovi sociálním pracovníkům, respektive sociálnímu odboru a s dlužníkem je možné také začít pracovat pomocí metod sociální práce. Toto preventivní opatření potom snižuje riziko nárůstu dluhů, či může pomoci s řešením dluhů nájemníka.

Sociální pracovník na základě metod poradenské práce či osvojených komunikačních technik v některých případech může do situace mnohem efektivněji vstoupit, než pohrůžka sankcí či neprodloužením smlouvy. Je možné také využívat dalších metod práce s cílovou skupinou: institutu domovníka, který již zavedli v sousední obci, nebo metod komunitní práce. Lze tak lépe využívat svépomoc či vnitřní zdroje komunity při správě a údržbě nemovitostí.

Vzhledem k počtu osob ohrožených sociálním vyloučením v městských bytech se přitom větší využívání sociální práce nabízí jako zcela logické doplnění současné praxe v obecní bytové politice.

2. Rozvoj kapacit sociální práce v oblasti podpory bydlení. Současné kapacity sociální práce na obci a terénní služby pro rodiny je potřeba dále rozvíjet a hledat stabilní financování pro její činnost. Terénní sociální práce by se přitom měla zaměřovat i na domácnosti mimo obecní byty. Pokud by například došlo k uzavření ubytovny na Opavské, bude potřeba řešit bytovou situaci osob, které zde ztratí možnost bydlet. Sociální práce by se přitom měla zaměřovat na další zakázky, kromě udržení bydlení: řešení dluhů, zaměstnanosti, vzdělání apod., či síťovat na specializované služby.

3. Vytvoření koncepce pro oblast sociálního bydlení. Část bytové fondu je potom možné přímo vyčlenit pro osoby v nepříznivé sociální situaci. Možnost využívat obecní byt tak může

být přímo propojena se sociální prací. Tyto byty by ale měly mít nižší práh dostupnosti oproti ostatním bytům, zejména vzhledem k bezdlužnosti vůči městu. Postupné splácení dluhu pak může být součástí dohody (např. formou individuálního plánu) mezi klientem a sociálním pracovníkem. V případě sociálních bytů by tak bylo potřeba přesně definovat cílovou skupinu, proces, respektive pravidla přidělení sociálního bytu. A potom také metodicky koncipovat sociální práci v těchto bytech. Sociální práci i délku podpory přizpůsobit potřebám a situaci klientů s cílem přechodu do jiné formy (běžného, standardního) bydlení. Sociální byty by přitom měly být přístupné obyvatelům Vítkova, kteří jsou v bytové nouzi. Z cílových skupin, kromě osob v žijících v substandardním bydlení nebo vyloučených lokalitách, by se mohlo sociální bydlení zaměřit na chudé rodiny, osoby opouštějící ústavní výchovu či pěstounskou péči, nebo osoby s duševním onemocněním.

4. Zlepšení technického stavu budov s koncentrací chudých domácností a zmírňování prostorové segregace. Přesto, že navštívené domy, obývané nájemníky ohrožené sociálním vyloučením, byly v horším technickém stavu, vytápěná na tuhá paliva v kamnech v bytech, výše nájemného je na stejné výši, jako v ostatních městských bytech.

Zlepšení technického stavu objektů může působit motivačně na nájemníky a lze také pro ni využít výše zmíněnou svépomoc (pomocí institutu domovníka, komunitní práce). Prostorová segregace přitom může vést k opačnému efektu, než se od ní obvykle očekává. A na místo aby napětí v mezietnických vztazích snižovala, může ho dále prohlubovat. Pro sociálně vyloučené obyvatele z řad Romů je potom také důležité, aby v případě motivace k změně způsobu zažitých stereotypů měli i reálnou perspektivu změny situace.

Doporučení pro bytovou politiku obce

1. Systematičtěji koncipovat bytovou politiku města Vítkova. Vytvořit rozvahu dlouhodobého hospodaření s bytovým fondem s cílem zlepšit jeho technický stav. Plánovat rozvoj bytového fondu (z hlediska kvality i kvantity) a více specifikovat jednotlivé cílové skupiny bytové politiky. V souvislosti s tím také posilovat transparentnost přidělování městských bytů: dle kritérií spojených s blíže specifikovanými cílovými skupinami. Rovněž je potřeba aktivní spolupráce mezi Správou bytového fondu a Sociálním odborem města Vítkova.¹⁴

2. Zvýšit participaci veřejnosti na bytové politice a zlepšit získávání informací o jejich postojích a potřebách. Výzkum naznačuje, že by bylo potřeba lépe zmapovat zejména potřeby mladé generace obyvatel Vítkova (vedle například osob se zdravotním znevýhodněním). Není vždy nutné realizovat časově i finančně nákladné výzkumy, lze užít různých komunikačních kanálů, anket, webu města, sociálních sítí či přímých setkání s veřejností za účasti facilitátora.

3. Lepší dostupnost bydlení může být chápána jako pobídka bytové politiky směřující k zmírnění negativních migračních trendů spojených s odlivem obyvatel v ekonomicky produktivním věku. K tomu lze využít například startovací byty obce, ale některé města zkoušejí i jiné inovativní přístupy (družstevní bydlení, město v roli developera). Lokalita by přitom mohla být vzhledem k přírodním podmínkám atraktivní i pro obyvatele měst, kteří navzdory obvyklým migračním trendům hledají změnu městské způsobu života (byť toto je limitováno špatnou dopravní dostupností Vítkova).

¹⁴ Město aktuálně již s přípravou úprav koncepčních změn v oblasti bytové politiky začalo.

4. Dále rozšiřovat bytový fond města. Lze k tomu využívat vyhlašovaných dotačních titulů: MMR nyní plánuje vyhlášení dotačního titulu Výstavba pro sociální (plná dotace) a dostupné byty (výhodný úvěr). Kombinace obou forem by mohla potom sloužit k zabránění vzniku nových lokalit s koncentrací chudých domácností. Jeho parametry zatím nejsou známy, ale měl by umožnit i výkup jednotlivých bytů. Což vzhledem k omezeným možnostem nové výstavby pro město může být cesta k rozšiřování městského bytového fondu.

Čermná ve Slezsku

Bytová politika v obci

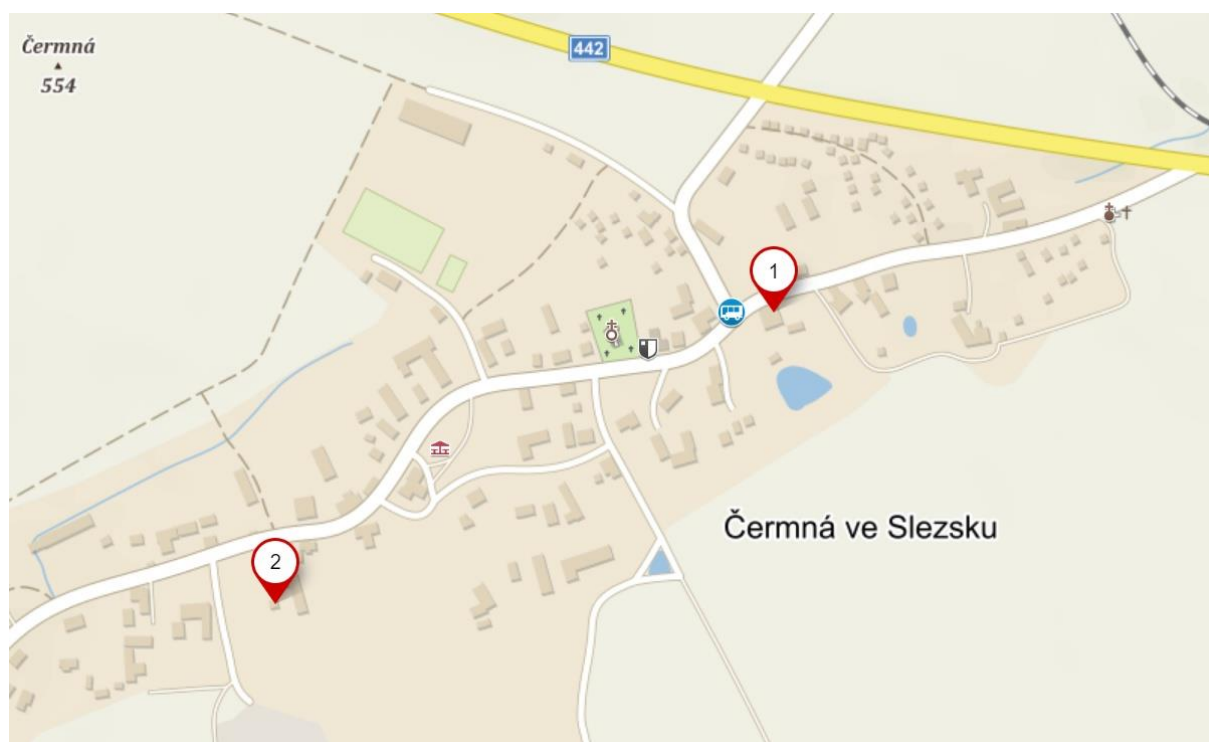
V obci pracuje úřednice obecního úřadu, která ve spolupráci se zastupitelstvem obce řeší také bytovou politiku obce. Obec v současnosti nemá žádné obecní byty. Má padanou žádost na dotaci na sociální byt. Zvažuje ještě možnost nákupu nemovitosti a kromě sociálního bydlení zřízení domova s pečovatelskou službou pro seniory. Dalším tématem je výstavba rodinných domů.

Obec spolupracuje se sociální službou SAS Tunnel Vítkov, která dochází především do objektů substandardního bydlení. V roce 2018 pracovala se šesti rodinami a oblast bydlení řešily všechny z nich.

Obyvatelé ohrožení sociálním vyloučením

Ubytovny a nestandardní pronájmy v Čermné ve Slezsku

V Čermné ve Slezsku je jedna ubytovna, které se zaměřují na CS. A potom objekt, ve kterém jsou pronajímány byty na základě nájemní smlouvy.

Obrázek 4 Soukromé ubytovací kapacity CS v Čermné ve Slezsku, podkladový materiál z Mapy.cz, staženo 1/2019

Zatímco v objektu č. 1 převažují lidé označovaní za Romy, v případě objektu č. 2 byli ubytovaní spíše lidé z majoritní populace. Hygienické podmínky byly v obou objektech velmi rozdílné, budova č. 1 byla zanedbanější a bylo zřejmé, že rekonstrukce proběhla pouze z vnějšku.

Objekt č. p. 8

První objekt (v obrázku 5 je označen jako objekt č. 1) se nachází ve středu obce poblíž obecního úřadu. Samostatně stojící stavbu nelze při průjezdu obcí přehlédnout. Z venku vypadá budova relativně dobře, ovšem interiér je ve špatném stavu, zejména chodby. Jednotlivé byty jsou velké a mají vysoké stropy.

Informantka, která bydlela na ubytovně zhruba rok, uvedla, že platí za dva pokoje 9000 Kč a k tomu ještě dřevo na vytápění. Kritizovala vysoké výdaje na teplo způsobené špatně těsnícími okny.

Majitelem domu je Miroslav Zdráhal z Vítkova, který v okolních obcích vlastní několik podobných nemovitostí. Ceny za pronájem jsou, ve vztahu ke kvalitě pokojů a cenám v místě, velmi vysoké.

Lidé zde bydlí na základě nájemní smlouvy. Při šetření Úřadu práce se ale zjistilo, že je pronajímán větší počet bytů, než je zkolaudováno. Dle dostupných informací pan Zdráhal nyní plánuje prodej nemovitosti.

Obrázek 5 Ubytovna v Čermné, č. p. 8

Objekt č. p. 21

Druhým objektem je ubytovna č. p. 21 (v obrázku 5 je označen jako objekt č. 2), kterou vede místní manželský pár.

Žlutě natřená budova z venku působí dobrým dojmem, podobně i uvnitř. Jednotlivé místnosti a chodby byly čisté, jednotlivé pokoje byly dobře vybavené. Maximální kapacita byla 19 osob, avšak v době výzkumu bylo ubytovaných pouze 14. Dle vyjádření majitelky se naplnění různě mění celý rok a nejčastěji jsou zde lidé zhruba 2 až 3 rok. Nejdéle ubytovaný zde bydlel již šestým rokem.

Ubytování platí zhruba 4000 Kč za osobu měsíčně. Doplatek na bydlení pokryje zhruba 80 % této částky.

V převážné míře zde byli ubytováni lidé, kteří nebyli označováni za Romy. Dle vyjádření majitelky, ubytovna neprováděla žádnou propagaci a klienti se o ní dozvídali buď přes reference známých, nebo byla majitelka přímo oslovena například léčebnami dlouhodobě nemocných apod.

Obrázek 6 Ubytovna v Čermné, č. p. 21

Statistiky k oblasti sociálního vyloučení

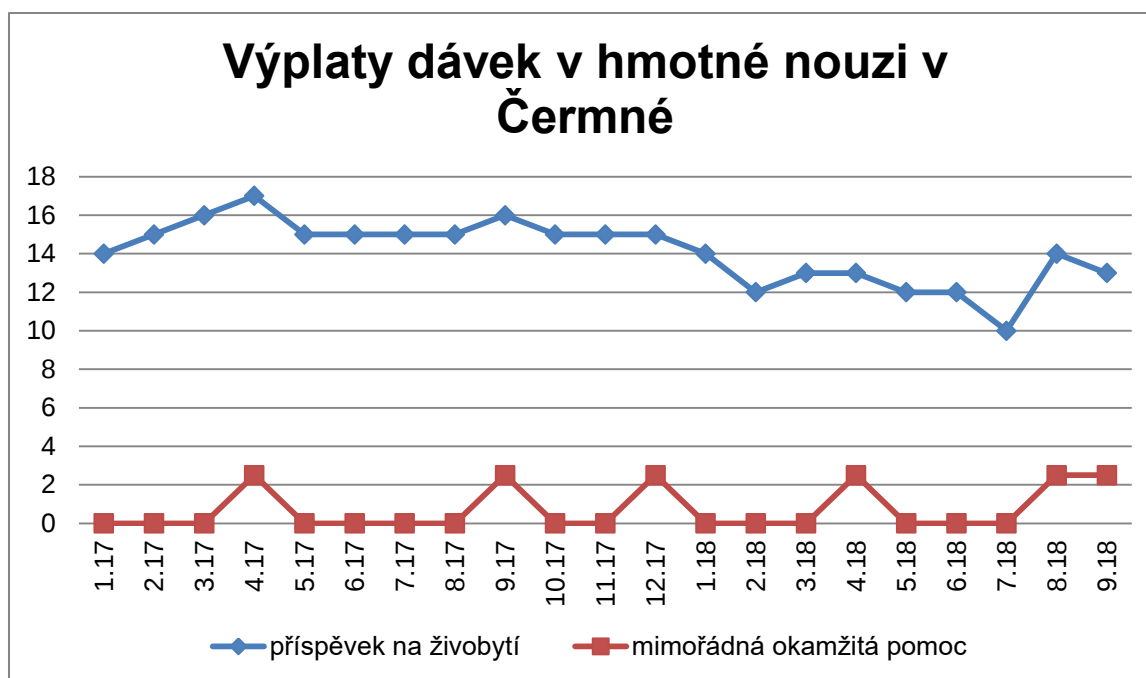
Statistiky výplat vybraných sociálních dávek

V září 2018 bylo v Čermné vyplaceno celkem 13 příspěvků na živobytí, mezi 1 až 5 doplatky na bydlení a mezi 1 až 5 dávkami mimořádné okamžité pomoci.¹⁵ **Celkový počet příjemců pomoci vyplývající z příspěvku na živobytí, tedy počet společně posuzovaných osob, byl za stejné období v Čermné 45, z toho 22 nezaopatřených dětí a mezi 1 až 5 osobami ve věku 65 a více let.**

Celkový počet společně posuzovaných osob doplatku na bydlení byl 9 a bylo vyplaceno mezi 1 až 5 doplatky.

Mimořádná okamžitá pomoc vyplacená na území obce Čermná za období od října 2017 do září 2018 činila celkovou sumu 43 600 Kč v celkem 9 výplatách.

¹⁵ V případě výplaty do 5 dávek v měsíci byl kvůli anonymizaci využit interval 1-5.

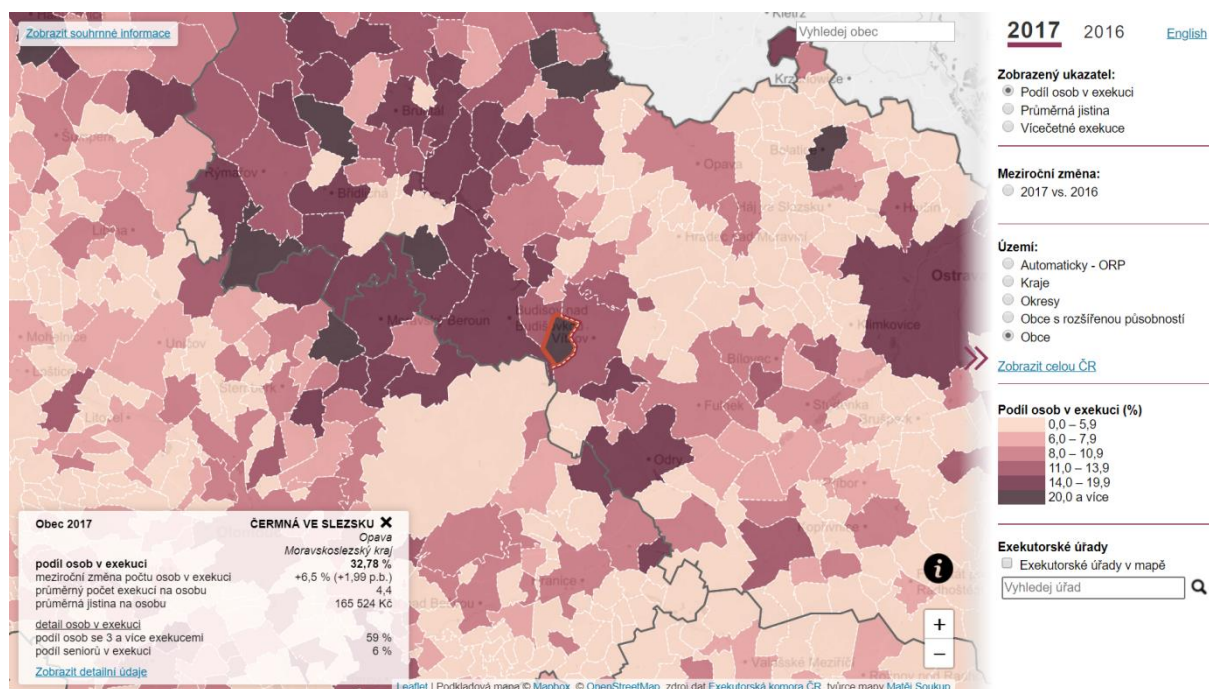

Graf 14 Výplaty dávek v hmotné nouzi v Čermné, zdroj ÚP

Graf 15 indikuje za sledované období kolísání nebo mírný pokles vyplacených příspěvků na živobytí. Mimořádná okamžitá pomoc se pohybovala maximálně v intervalu od 1 do 5 vyplacených dávek, častěji ale nebyly vyplaceny žádné. 15 osob zde v září 2018 pobíralo příspěvek na péči a bylo zde 15 osob s průkazem OZP.

Zadlužení obyvatel Čermná ve Slezsku

Počet osob v exekuci činil v roce 2017 celkem 99 a celkový počet exekucí v obci je 432. Podíl osob v exekuci vůči počtu obyvatel nad 15 let tak činil 32,78 %. Průměrný počet exekucí na osobu byl 4,4 a průměrná jistina na osobu 165524 Kč (medián jistiny na osobu 96206 Kč). Podíl exekuvaných osob ve věkové kategorii 18 až 29 let činil 17 %. Podíl seniorů byl 6 % a nebyly evidovány žádné děti, ani mladiství. Nejčastěji měli lidé 3 až 9 exekucí. Takových bylo 51 %. 1 exekuci mělo 28 % a mezi 10 až 29 exekucemi mělo 8 % z celkového počtu exekuvaných. 2 exekuce mělo 13 %. Osoby s více než 30 exekucemi nebyly v roce 2017 v Čermné evidovány.

Obrázek 7 Počet osob v exekuci v jednotlivých obcích, obec Černá je vyznačena oranžovým ohraničením, zdroj Mapa exekucí, staženo 12/2018

Mezi lety 2016 a 2017 došlo k meziročnímu nárůstu celkového počtu osob v exekuci o 6,5 % (v roce 2017 bylo o 6 osob v exekuci více než v předchozím roce). Zároveň ale klesl celkový počet exekucí a tedy i počet exekucí na osobu ze 4,8 v roce 2016 na 4,4 v roce 2017.

V roce 2016 bylo v obci Černá evidováno celkem 12 osob, na jejich nemovitosti bylo vázáno zástavní právo exekutorské. Celkem se jednalo o 11,6 nemovitostí. Někteří z těchto lidí mohou být bezprostředně ohroženi ztrátou bydlení.

Doporučení pro bytovou politiku

Pro obec by bylo vhodné vytvořit alespoň základní bytový fond, jednak pro potřeby sociálního bydlení, jednak pro oblast seniorů. Vhodný v tomto ohledu může být plánovaný dotační titul Výstavba, který by měl umožnit dotace na sociální byty a úvěry na dostupné byty. Obec by měla sledovat vyhlášené dotační tituly a vedle toho i oblast bytových potřeb svých obyvatel.

V tomto ohledu bylo dobrým krokem obce navázání spolupráce se sociální službou: SAS Tunnel. Vzhledem k vysoké zadluženosti obyvatel obce se ale potřeba sociální pomoci může objevit i mezi obyvateli obce mimo výše popsané objekty. Důležité je tak se v sociální práci zaměřit též na dluhovou problematiku a navázat spolupráci s dluhovou poradnou ve Vítkově. Ve vztahu k terénním službám je důležité se zaměřit i na seniory (pokud například senioři využívají z důvodu nemožnosti jiného pobytu ubytovací zařízení, které není registrovanou sociální službou, je adekvátním postupem snažit se jim zařídit místo v pobytové sociální službě).

Pro sociální práci v sociálním bydlení obce je důležité domluvit spolupráci s registrovanou sociální službou. Stejně tak spolupracovat se sociálním odborem ve Vítkově, pokud v případě ukončení provozu některého z výše uvedených objektů, sloužících k ubytování

chudých domácností, se jeho obyvatelé ocitnou bez střechy nad hlavou. A bude potřeba řešit jejich sociální situaci.

Seznam obrazových příloh:

Obrázek 1 Administrativní mapa správního obvodu ORP Vítkov, zdroj ČSÚ, staženo 12/2019	4
Obrázek 2 Soukromé ubytovací kapacity CS ve Vítkově, podkladový materiál z Mapy.cz, staženo 1/2019.....	32
Obrázek 3 Počet osob v exekuci v jednotlivých obcích, zdroj: Mapa exekucí	36
Obrázek 5 Soukromé ubytovací kapacity CS v Čermné ve Slezsku, podkladový materiál z Mapy.cz, staženo 1/2019.....	44
Obrázek 6 Ubytovna v Čermné, č. p. 8.....	45
Obrázek 7 Ubytovna v Čermné, č. p. 21	46
Obrázek 8 Počet osob v exekuci v jednotlivých obcích, obec Čermná je vyznačena oranžovým ohraničením, zdroj Mapa exekucí, staženo 12/2018.....	48

Seznam grafů:

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel Vítkova, zdroj ČSÚ	5
Graf 2 Přírůstky obyvatel ve Vítkově, zdroj ČSÚ.....	7
Graf 3 Vývoj počtu obyvatel v jednotlivých věkových kategoriích, zdroj ČSÚ.....	8
Graf 4 Změny počtu obyvatel v Čermné, zdroj ČSÚ	9
Graf 5 Změny počtu obyvatel v Čermné, zdroj ČSÚ	10
Graf 6 Vývoj věkových skupin v Čermné, zdroj ČSÚ	11
Graf 7 Vývoj počtu obyvatel ve Vítkově a Čermné, zdroj ČSÚ.....	12
Graf 8 Vzdělanostní struktura obyvatel ve věku nad 15 let ve Vítkově v roce 2011, zdroj ČSÚ	13
Graf 9 Vzdělanostní struktura obyvatel ve věku nad 15 let v Čermné v roce 2011, zdroj ČSÚ	14
Graf 10 Poměr obydlených a neobydlených bytů ve Vítkově v roce 2018, zdroj ČSÚ.....	15
Graf 11 Procentuální zastoupení hospodařících domácností ve Vítkově v roce 2011 podle počtu členů, zdroj ČSÚ.....	20
Graf 12 Poměr obydlených a neobydlených bytů v Čermné k 14. 12. 2018, zdroj ČSÚ.....	21
Graf 13 Výplaty dávek v hmotné nouzi ve Vítkově, v případě výplaty do 5 dávek v měsíci byl kvůli anonymizaci využit interval 1-5, tento byl v grafu nahrazen hodnotou 2,5, zdroj ÚP	35
Graf 14 Výplaty dávek v hmotné nouzi v Čermné, zdroj ÚP	47

Seznam tabulek:

Tabulka 1 Realizované kroky výzkumu.....	2
Tabulka 2 Zapojení zástupci institucí.....	3
Tabulka 8 Prognóza vývoje počtu obyvatel v ORP Vítkov, zdroj: Sociodemografická analýza Moravskoslezského kraje 2012	12
Tabulka 9 Obydlené a neobydlené byty ve Vítkově, zdroj ČSÚ	15
Tabulka 10 Počty neobydlených bytů ve Vítkově, zdroj ČSÚ.....	16
Tabulka 11 Formy vlastnictví bytů ve Vítkově, zdroj SLDB 2011, ČSÚ.....	16
Tabulka 12 Obydlené byty ve Vítkově podle velikosti a technického vybavení, zdroj ČSÚ ...	17
Tabulka 13 Obydlené byty podle období výstavby nebo rekonstrukce a podle druhu domu a typu bytu ve Vítkově	18
Tabulka 14 Bytový fond ve Vítkově dle způsobu vytápění v roce 2011, zdroj ČSÚ.....	19

Tabulka 15 Domácnosti ve Vítkově dle počtu členů, zdroj ČSÚ	19
Tabulka 16 Byty obydlené a neobydlené, zdroj ČSÚ	21
Tabulka 17 Počty neobydlených bytů v Čermné, zdroj ČSÚ	21
Tabulka 18 Formy vlastnictví bytů v Čermné, zdroj SLDB 2011, ČSÚ	22
Tabulka 19 Obydlené byty v Čermné podle velikosti a technického vybavení bytu, zdroj ČSÚ	23
Tabulka 21 Bytový fond v Čermné dle způsobu vytápění v roce 2011, zdroj ČSÚ	24
Tabulka 21 Domácnosti v Čermné dle počtu členů, zdroj ČSÚ	24
Tabulka 22 Bytový fond města Vítkova, zdroj SBF Vítkov, vlastní zpracování	27
Tabulka 23 Bytový fond města Vítkova dle dispozic, zdroj MÚ Vítkov	28
Tabulka 24 Žádosti o byt, zdroj MÚ Vítkov	28
Tabulka 25 Činnost bytové komise, zdroj MÚ Vítkov	28
Tabulka 26 Domy s větší koncentrací sociálního vyloučení, zdroj SBF Vítkov.....	34
Tabulka 27 Vystěhovaní nájemníci obecních bytů, zdroj SBF Vítkov.....	34
Tabulka 28 Evidence SAS Tunnel Vítkov, zdroj: Tunnel Vítkov.....	38
Tabulka 29 Počty přidělených bytů v režimu DPS, zdroj: MÚ Vítkov.....	39
Tabulka 30 Příspěvek na péči Vítkov k 9/2018, zdroj ÚP.....	40

Seznam použité literatury

- Bedřich, A. 2016. *Vstupní analýza, Vítkov, Budišov a Čermná ve Slezsku*. ASZ: Praha.
- Creswell, J. W. 2007. *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing among Five Approaches*. London: Sage.
- Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Horáková M. et. al. 2013. *Příjmová chudoba a materiální deprivace v České republice podle indikátorů EU – vývoj v důsledku krize, fiskální konsolidace a sociální reformy*. Praha: VÚPSV.
- Lux, M. Kostecký, T. et al., 2011. *Bytová politika: teorie a inovace pro praxi*. Praha: Slon.
- Město Vítkov, 2018. *Koncepce přípravy na stárnutí populace ve Vítkově na období následujících 15 let*.
- Město Vítkov, 2015. *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb města Vítkova na období 2015 až 2020*.
- MPSV, 2015. *Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2025*. Praha: MPSV.
- MPSV, 2017. *Věcný záměr zákona o sociálním bydlení*. Verze k 1. 2. 2017.
- MZ, 2013. *Strategie reformy psychiatrické péče*.
- Mikeszová, M. et. al. 2017. *Metodika identifikace tržního selhání v oblasti bydlení*, Praha: Sociologický ústav.
- Sociotrendy, 2012. *Sociodemografická analýza Moravskoslezského kraje z roku 2012*.
- Studnička, Studničková, *Výskyt sociálního vyloučení na území Vítkovska*. Lexikovna: nedatováno.
- Šimíková, I. Vyhlídal, J. 2015. *Popis velikosti a struktury osob, které by mohly představovat cílovou skupinu sociálního bydlení*. Praha: VÚPSV.

Manažerské shrnutí

Cílem této výzkumné zprávy je vytvořit analytický podklad pro další kroky v bytové politice Vítkova a Čermné ve Slezsku se zaměřením na sociální oblast. Obsahuje konkrétní data a zjištění, specifikaci cílových skupin, v závěru nabízí doporučení pro oblast bytové politiky. Konkrétní opatření či změny jsou přitom již na posouzení místních aktérů ve Vítkově a Čermné ve Slezsku. Výzkum ve Vítkově a Čermné byl realizován od září 2018 do února 2019. Design výzkumu představuje případová studie.

Výzkumná zpráva nejdříve společně zpracovává sociodemografickou situaci včetně bytového fondu pro obě obce. Potom přibližuje zjištění nejprve za Vítkov a pak Čermnou ve Slezsku. Obsahuje také doporučení pro praxi.

Na území obce Vítkova se k 14. 12. 2018 dle dat z Registru sčítacích obvodů a budov ČSÚ nacházelo celkem 1347 budov s číslem popisným, z těchto bylo 1167 bytových. Ke stejnému datu bylo ve Vítkově evidováno 2578 bytů, z kterých ale pouze 2369 bylo obydlených.

V majetku města Vítkova je v současnosti 347 bytů. Což je přibližně 17,7 % z celkového bytového fondu ve městě. Tento podíl dává městu ještě relativně dobrou pozici při snaze ovlivňovat bytovou situaci ve městě. V obecních bytech žije celkem 731 osob, tedy přibližně 12,8 % obyvatel města. Srovnáme-li údaj s počtem nájemních bytů a osob v nich žijících dle SLDB 2011, pokrývá obecní bydlení 47 % nájemních bytů a 40 % osob bydlících v nájemních bytech.

Nájemné ve většině obecních bytů se drží na 33,10 Kč/m², tedy na velmi nízké cenové hladině, či je v některých případech dokonce nižší. Z 11 volných bytů je ve třech nutná generální rekonstrukce. Níže uvedená tabulka blíže charakterizuje bytový fond, celkem je ve vlastnictví města 46 domů s bytovými jednotkami.

Sociální bydlení primárně cílí na skupiny, pro něž je získat si bydlení na běžném trhu obtížně dostupné. Sociální bydlení potom může znamenat snížení hladiny nájemného. Cenová hladina nájemného v městských bytech je přitom na úrovni, kterou z tohoto hlediska nemá význam snižovat.

Sociální bydlení definuje především ale kritérium výběru. Určujícím kritériem je bytová nouze, která znamená, že domácnost nemá zajištěno bydlení, které odpovídá standardům naší společnosti. Nebo je ohrožena jeho ztrátou. Pro sociální bydlení je přitom důležité zajistit dostupnost podpory formou sociální práce.

Největší koncentrace sociálního vyloučených obyvatel je ve Vítkově v městských bytech, vedle nich je známá pouze jedna soukromá ubytovna zaměřená na chudé domácnosti. V září 2018 bylo závislých na příjmu z příspěvku na živobytí 308 osob včetně 133 dětí. Osob dlouhodobě nezaměstnaných (12 měsíců a více) bylo 108. Od dubna do října přitom bylo sankčně vyřazeno z evidence uchazečů o zaměstnání 52 osob, z toho 11 pobíralo příjem z hmotné nouze. Předlužených osob, s třemi a více exekucemi přitom je dle dat z roku 2017 celkem 349. Jejich situace ale dopadá na další členy domácnosti, včetně nezletilých dětí. V sociálně vyloučených lokalitách v městských bytech, obývaných převážně Romy přitom žije (oficiálně) 187 osob. V některých domácnostech ale mohou být další nepřihlášení obyvatelé a další osoby žijí v sociálně vyloučené lokalitě na Opavské 24, 25.

Z těchto informací lze odhadovat, že sociální vyloučení může zasahovat také mimo romskou populaci. Vítkov je oblast, kde hladina mezd, možnosti pracovního uplatnění či dojíždění za prací vzhledem k dopravní dostupnosti nejsou příznivé. Dle kvalifikovaného odhadu pracovníku dluhové poradny ve Vítkově, kterou provozuje Charita Odry, bylo z jejich 184 klientů za rok 2018 Romů jenom 30 %.

Počet osob ohrožených sociálním vyloučením ve Vítkově je poměrně vysoký, vycházíme-li z objektivních indikátorů chudoby i počtu osob v sociálně vyloučených lokalitách (respektive domech). Výhodou pro bytovou politiku ale je, že velká část z nich žije v obecních bytech. Pro sociálně vyloučené domácnosti mimo obecní byty můžou být ale podmínky pro žádost o obecní byt překážkou jejího platného podání.

Tématem bytové politiky v sociální oblasti může být zvyšování kvality bytového fondu a především větší provázanost se sociální prací. Potom také segregace v bydlení a zlepšení vzájemného soužití Romů a majority. Je třeba též řešit bytovou situaci obyvatel bydlících v objektu na Opavské, na který bylo vyhlášeno OOP, zejména těch s trvalým bydlištěm v obci. Potom by také mohlo mít svůj význam větší zaměření na problémy/potřeby chudých a vyloučených z řad majority (nejen) v oblasti bydlení.

Doporučení pro sociální oblast ve Vítkově:

1. Větší propojení sociální práce a bytové politiky obce.
2. Rozvoj kapacit sociální práce v oblasti podpory bydlení.
3. Vytvoření koncepce pro oblast sociálního bydlení.
4. Zlepšení technického stavu budov s koncentrací chudých domácností a zmírňování prostorové segregace.

Doporučení pro bytovou politiku obecně:

1. Systematičtěji koncipovat bytovou politiku města Vítkova.
2. Zvýšit participaci veřejnosti na bytové politice a zlepšit získávání informací o jejich postojích a potřebách.
3. Lepší dostupnost bydlení může být chápána jako pobídka bytové politiky směřující k zmírnění negativních migračních trendů spojených s odlivem obyvatel v ekonomicky produktivním věku.
4. Dále rozšiřovat bytový fond města.

Příloha: Typologie ETHOS

ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR

1/2

Bezdomovství, sociální vyloučení spojené s absencí bydlení, je jedním z problémů, kterého se týká Strategie sociální ochrany a začleňování EU. Prevence bezdomovství a reintegrace osob bez domova jsou otázkami, které vyžadují dobré pochopení procesů a mechanismů, které vedou do situací absence nebo ztráty domova.

FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci) vytvořila typologii bezdomovství a vyloučení z bydlení, nazvanou ETHOS.

Typologie ETHOS vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovství. Mít domov může být chápáno jako: mít přiměřené bydlení, které může osoba a její rodina výlučně

užívat (fyzická oblast); mít prostor pro vlastní soukromí s možností sociálních vztahů (sociální oblast); mít právní důvod k užívání (právní oblast). Z toho vyplývají čtyři formy vyloučení z bydlení: bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení, nevyhovující bydlení – všechny tyto situace ukazují na absenci bydlení. ETHOS tedy člení osoby bez domova podle jejich životní situace nebo situace jejich bydlení. Tyto konceptní kategorie se dále člení na 13 operačních (pracovních) kategorií, v rámci realizovaného národního projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR byl vytvořen soubor národních subkategorií. Typologie tak může být využita pro monitoring bezdomovství, pro vytváření politik a jejich rozvoj a vyhodnocování.

Koncepční kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhov) definice	Národní subkategorie	*
BEZ STŘECHY	1 Osoby přeživající venku	1.1 Veřejné prostory nebo venku (na ulici)	Osoby přeživající na ulici nebo ve veřejně přístupných prostorách bez možnosti ubytování	1.1.1 Osoby spící venku (např. ulice, pod mostem, nádraží, letiště, veřejné dopravní prostředky, kanály, jeskyně, odstavené vany, stany, garáže, prádelny, sklepy a půdy domů, vraky aut)	b
	2 Osoby v noclehárně	2.1 Noclehárna	Osoby bez obvyklého bydliště, které využívají nízkoprahové noclehárny	2.1.1 Osoby v nízkoprahové noclehárně 2.1.2 Osoby sezonně užívající k přenocování prostory zařízení bez lůžek	b
BEZ BYTU	3 Osoby v ubytovných pro bezdomovce	3.1 Azylový dům pro bezdomovce	Osoby v azylových domech s krátkodobým ubytováním	3.1.1 Muži v azylovém domě 3.1.2 Ženy v azylovém domě 3.1.3 Matky s dětmi v azylovém domě 3.1.4 Otcové s dětmi v azylovém domě 3.1.5 Úplné rodiny v azylovém domě 3.1.6 Osoby v domě na půli cesty	b b b b b b
		3.2 Přechodná ubytovna	Osoby ve veřejných ubytovných s krátkodobým ubytováním, které nemají vlastní bydlení	3.2.1 Osoby ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení)	b
		3.3 Přechodné podporované ubytování	Bezdomovci v přechodném bydlení se sociální podporou	3.2.2 Osoby v příštěší po vystěhování z bytu 3.3.1 Bydlení s podporou výslovně určené pro bezdomovce neexistuje	b a
	4 Osoby v pobytových zařízeních pro ženy	4.1 Pobytové zařízení pro ženy	Ženy ubytované krátkodobě v zařízení z důvodu ohrožení domácím násilím	4.1.1 Ženy ohrožené domácím násilím pobývající na skryté adrese 4.1.2 Ženy ohrožené domácím násilím pobývající v azylovém domě	a a
		5 Osoby v ubytovných pro imigranty	5.1 Přechodné bydlení (azylová zařízení pro žadatele o azyl) 5.2 Ubytovny pro migrující pracovníky	5.1.1 Žadatelé o azyl v azylových zařízeních 5.2.1 Migrující pracovníci – cizinci ve veřejné komerční ubytovně (nemají jinou možnost bydlení)	a a
	6 Osoby před opuštěním instituce	6.1 Věznice a vazební věznice	Bez možnosti bydlení po propuštění	6.1.1 Osoby před opuštěním věznice	a
		6.2 Zdravotnická zařízení	Zůstává déle z důvodu absence bydlení	6.2.1 Osoby před opuštěním zdravotnického zařízení	a
		6.3 Zařízení pro děti	Bez možnosti bydlení	6.3.1 Osoby před opuštěním dětské instituce 6.3.2 Osoby před opuštěním péčovské péče	a a
	7 Uživatelé dlouhodobější podpory	7.1 Pobytová péče pro starší bezdomovce	Senioři a osoby invalidní dlouhodobě ubytované v azylovém domě	7.1.1 Muži a ženy v seniorském věku nebo invalidé dlouhodobě ubytované v azylovém domě	b
		7.2 Podporované bydlení pro bývalé bezdomovce	Dlouhodobé bydlení s podporou pro bývalé bezdomovce	7.2.1 Bydlení s podporou výslovně určené pro bezdomovce neexistuje	a

* Použité zkratky v posledním sloupci – Stupeň ohrožení: a – ohrožené osoby, b – bezdomovci

Koncepční kategorie	Operační kategorie	Životní situace	Generická (druhov) definice	Národní subkategorie	*
NEJISTÉ BYDLENÍ	8 Osoby žijící v nejistém bydlení	8.1 Přechodné bydlení u příbuzných nebo přátel	Přechodné bydlení u příbuzných nebo přátel	8.1.1 Osoby přechodně bydlící u příbuzných nebo přátel (nemají jinou možnost bydlení) 8.1.2 Osoby v podnájmu (nemají jinou možnost bydlení)	a a
		8.2 Bydlení bez právního nároku	Bydlení bez právního nároku, nezákonné obsazení budovy	8.2.1 Osoby bydlící v bytě bez právního důvodu 8.2.2 Osoby v nezákonné obsazené budově	a b
		8.3 Nezákoně obsazení pozemku	Nezákoně obsazení pozemku	8.3.1 Osoby na nezákonné obsazeném pozemku (zahradkářské kolonie, zemnice)	b
	9 Osoby ohrožené vystěhováním	9.1 Výpověď z nájemního bytu	Výpověď z nájemního bytu	9.1.1 Osoby, které dostaly výpověď z nájemního bytu	a
		9.2 Ztráta vlastnictví bytu	Ztráta vlastnictví bytu	9.2.1 Osoby ohrožené vystěhováním z vlastního bytu	a
	10 Osoby ohrožené domácím násilím	10.1 Policejné zaznamenané domácí násilí	Případy, kdy policie zasáhla k zajištění bezpečí obětí domácího násilí	10.1.1 Osoby ohrožené domácím násilím – policejné zaznamenané případy – oběti	a
	11 Osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách	11.1 Mobilní obydlí	Mobilní obydlí, které není určené pro obvyklé bydlení	11.1.1 Osoby žijící v mobilním obydlí, např. maringotka, karavan, hausbót (nemají jinou možnost bydlení)	a
		11.2 Neobvyklá stavba	Nouzový přístřešek, bouda, chatrč, barák	11.2.1 Osoby žijící v budově, která není určena k bydlení, např. osoby žijící na pracovišti, v zahradních chatkách se souhlasem majitele	a
		11.3 Provizorní stavba	Provizorní stavba	11.3.1 Osoby žijící v provizorních stavbách nebo v budovách např. bez kolaudace	a
NEVYHOVUJÍCÍ BYDLENÍ	12 Osoby žijící v nevhodném bydlení	12.1 Obydlené neobyvatelné byty	Bydlení v objektu označeném podle národní legislativy jako nevhodné k bydlení	12.1.1 Osoby žijící v nevhodném objektu – obydlí se stalo nezpůsobilým k obývání (dříve mohlo být obyvatelné)	a
	13 Osoby žijící v předlidském bytě	13.1 Nejvyšší národní norma definující předlidské byty	Definované jako překračující nejvyšší normu podle rozměru nebo počtu místností	13.1.1 Osoby žijící v předlidských bytech	a

* Použité zkratky v posledním sloupci – Stupeň ohrožení: a – ohrožené osoby, b – bezdomovci

Zdroj: www.feantsa.org